

Juuret ja juurettomuus

Keski-Uudellamaalla

TUTKIMUSRAPORTTI

tekstiversio 9.2.2015

Paikallisuuden ja paikallisidentiteettien nykydokumentointihanke **Karvanopat ja Kaukametsä - elämää Kehä III tällä puolen.** Keravan museo, Hyvinkään kaupunginmuseo, Mäntsälän museotoimi, Järvenpään taidemuseo, Nurmijärven museo, Tuusulan historiallinen museo. Tutkijat FT Harri Nyman ja FM Outi Rissanen.

Prologi

Ihmisen elämä alkaa kodista ja kodinpiiristä. Elämänpiiri laajenee ...puhutaan kotiseudusta. Alue täyttyy merkityksillä ja sosiaalisilla kytköksillä. Vaikka ihminen myöhemmin muuttaisi, hänellä on tarve silloin tällöin palata ajatuksissaan lähtöpisteeseen. Paikkaan mistä hän on kotoisin, paikkaan missä hänestä tuli se ihminen joka hän on. Tätä kutsutaan identiteettityöksi.

Paikallisidentiteetti on yksi osa ihmisen omakuvaa ja itsekäsitystä. Myönteisesti rakentunut paikallisidentiteetti on eheyttävä ja voimaannuttava tekijä, se palvelee itsen tunnistamista. Paikkaan liittyvän itsekäsityksen omaelämäkerrallinen pohja on monessa mielessä vakaa ja todellinen, mutta sen vivahteet määrittyvät nykyhetkestä. Se mikä koetaan arvokkaaksi ja mikä halutaan löytää myös itsestä vaihtelee.

Paikallisidentiteetti koostuu elementeistä, joita myös toisilleen vieraiden ihmisten on helppo vertailla keskenään. Samat lähtökohdat omaavien välille syntyy solidaarisuus. Ja vaikkei yhtymäkohtia olisikaan, puheet paikallisuuksista syventävät keskinäistä ymmärrystä. Sanonta, että ihminen voi lähteä paikasta, mutta paikka ei lähde ihmisestä on totta.

Oman paikan soisi myös säilyvän. Muutokset nimittäin kohdistuvat itsen henkilönä. Jatkuvuus on tärkeää ja muutokset koettelevat henkistä orientoitumista. Toisaalta, myös uutta paikallisuutta pulppuaa. Hyvä paikallisuus on jatkuva prosessi ja asukkaat sen tärkeimpiä tekijöitä. Tämän problematiikan – kotipaikan, omakuvan ja kulttuurisesti kestävä kehityksen – kanssa pohjimmiltaan olemme tekemisissä.

Keravalla kesäkuussa 2014, tutkimuksen alkaessa
Harri Nyman

SISÄLLYS

Prologi

Johdanto

Tausta.....	4
Tavoite.....	4
Lähestymistapa.....	4

Tulkinnat

Keskeiset käsitteet.....	5
Kunnat.....	7
Hyvinkää.....	7
Nurmijärvi.....	8
Järvenpää.....	9
Kerava.....	10
Mäntsälä.....	11
Tuusula.....	12
Keski-Uusimaa.....	14
Maalaisidentiteetti.....	14
Kaupunki-identiteetti.....	15
Erityisyhdyskunnat.....	16
Tulomuutto.....	17
Sosiaalinen osallistuminen.....	18
Kuntaliitokset.....	20
Keski-Uudenmaan mahdollisuudesta.....	21
Yhteenveto.....	22

Metodi

Nykydokumentointi.....	23
Kenttätutkimus.....	23
Tulo- ja tallennuskulmia.....	24
Kohderyhmät ja erikoisteemat.....	25
Organisointi.....	26
Metodin arviointia.....	27

Kokoelma

Aineistokokonaisuus.....	28
Aineisto kunnittain.....	29
Eettisiä näkökohtia.....	31

Epilogi

JOHDANTO

Tausta

Paikallis- ja kuntaidentiteetin merkitys ja sisältö yksilöllisissä ja yhteisöllisissä rakentumisprosesseissa on tärkeä kysymys. Miten luonteeltaan historialliset ja omaelämäkerralliset kiintymys- ja yhteenkuuluvuusideat suhtautuvat jyrkkiin muutoksiin, kuten esimerkiksi kuntaliitoksiin. Onko paikallisuus virtuaalisten verkostojen ja globalisaation aikakaudella kenties liudentumassa vai ehkä sittenkin nousupyörteessä? Mitä kotipaikka, naapuriyhteisö ja juuret merkitsevät tämän päivän ihmiselle?

Hyvinkään, Tuusulan, Mäntsälän, Järvenpään, Keravan ja Nurmijärven museoiden hankkeessa *Karvanopat ja Kaukametsä – elämää Kehä kolmosen tällä puolen* selvitetään paikallisuuden luonnetta ja asemaa Keski-Uudellamaalla. Kylät ja kaupungit ovat erottuvia ja yksilöllisiä, mikä toimii otollisena pohjana identifikaatiolle. Miten pienet paikallisuudet voivat ja millaisia identiteettiprosesseja käydään läpi ison ja dominoivan pääkaupunkiseudun tuntumassa? Hanke on tutkimuksellisesti ajankohtainen ja kiinnostava, mutta sillä on myös käytännön tilaus: kuntakentän murros vaatii alueellisten arvojen tarkastelua.

Tavoite

Tutkimus kartoittaa paikallisidentiteetin avainelementit, sellaisina kun ne ilmenevät keskiuusmaalaisten keskuudessa vuonna 2014. Mistä ne juontuvat ja miten ne aktualistuvat yksilön jokapäiväisessä elämässä? Millaista paikallisuuteen nojaavaa omaehtoista yhteisöllistä organisoitumista on vireillä? Näistä lähtökohdista valaistetaan sitä, millainen voimavara paikallisidentiteetti on sekä toisaalta sitä, mikä sitä mitätöi tai hapertaa. Kuntaidentiteettiin fokusoidaan tiedustelemalla suhdetta omaan kuntaan ja kuntaliitoksiin.

Tutkimuksen lopputuotteena on paikallisuutta nykydokumentoinnin näkökulmasta skannaava aineisto sekä tutkimusraportti. Tutkimusraportti tulkitsee ja esittelee valikoituja, painoarvoltaan tärkeiksi koettuja paikallisuuden ja paikallisidentiteetin piirteitä. Toiseksi raportissa esitellään sovellettu kenttätyö- ja nykydokumentointimetodi, kolmanneksi se on avain aineistoon. Aineisto organisoidaan kokoelmaksi, joka palvelee tutkimustoimintaa sekä toteuttaa museoiden tallennustehtävää. Nykydokumentoinnin kestäessä 1.6.-31.12.2014 hanke tuottaa aineksia ajankohtaiseen keskusteluun.

Lähestymistapa

Tutkimus on kvalitatiivinen, mikä tarkoittaa sitä että se pyrkii poimintamaisen otoksen kautta syväluotaavaan analyysiin. Tutkimus haluaa ymmärtää ja tulkita. Menetelmä on nykydokumentointi. Se on etnologiatieteistä lähtevä kenttätutkimuskonsepti, joka painottaa havainnointia, haastatteluja sekä dokumentaarista taltiointia. Lähtökohtana on ajankohtainen todellisuus. Metodiat on kehitetty Ruotsissa ja Skandinaviassa ja sitä sovelletaan etenkin kulttuurihistoriallisen museon kentässä. Raportissa esitetyt tulokset, raportin ensimmäinen osa, edustaa tulkintaprosessin vaihetta kenttätyön päättyessä. Analyysi lähenee laadullisen tutkimuksen käsitettä grounded theory, aineistoon ankkuroitu teoria. Kenttätyön tuloksena tallennettu aineisto pitää sisällään huomattavan tutkimuksellisen ja dokumentaarisen potentiaalin, jota raportin tulkinnat ainoastaan raapaisevat.

TULKINNAT

Keskeiset käsitteet

Paikka on luonto- tai rakennuskohde, johon kiinnittyy merkityksiä. Se ei ole anonyymi tai yhdentekevä. Kaikkein latautuneimpana kulttuurisen paikkana pidetään yleensä kotia. Tässä paikallisidentiteettiä tarkastellaan kolmessa ulottuvuudessa. Paikka mistä ihminen kokee olevansa kotoisin, on yksilön identiteetin – minäkuvan, itseymmärryksen – tyysija. Siihen liittyy kiintymys tiettyihin paikkoihin ja yhteenkuuluvuus tiettyihin ihmisiin. Ryhmäidentiteetillä tarkoitetaan ryhmän käsitystä itsestä erityisenä kokonaisuutena. Olennaista on yhdistävä kokeminen. Ryhmäidentiteetti liittyy usein erilaisiin me ja muut vertailuihin, mutta voi olla myös sisäsyntyistä. Kolmas ulottuvuus on paikan ominaislaatu: henki, luonteenpiirteet, paikallisväri.

Minäkuva. Elämä tuottaa ihmiselle lähes automaattisen tietyn maantieteellisen orientoitumisen ja ihmishuoneverkoston. Paikallisidentiteetin kannalta on ratkaisevaa annetaanko näille tunnearvoa ja miten ne merkityksellistyvät. Tutkimuksen perusteella yksilöä määrittäviä lämpimiä paikkasuhteita kehittyi oikeastaan missä vain Keski-Uudellamaalla. Kohteen sijasta ratkaisevia ovat henkilön elämänkaari ja avainkokemukset. Etenkin ns. voimakkaan kokemisen vaiheissa - nuoruudessa ja perhe-elämän alussa - syntyy herkistyneitä paikkasuhteita. Tutkimuksessa tavattiin myös syvästi ja olemuksellisesti paikkaan kiinni kasvaneita ihmisiä. Avoin kiinnostus heidän alkuperäänsä kohtaan sai identiteetin nousemaan, habitus ja puheenparsi ilmaisivat sakeaa rajamäkeläisyyttä, skavaböleläisyyttä jne. Toiset rakensivat koko elämänfilosofiansa paikallisuuden pohjalta mieltämiensä arvojen varaan: kun tiedät mistä tulet, tiedät kuka olet.

*Ne [opiskelukaverit] sanoo et mä oon pikkusen erilainen ja must tuntuu et mä ehkä oon. Niil on semmonen sanonta, et tyttö voi lähtee Keravalta, mut Kerava ei lähe tytöstä"
(Helsingissä opiskeleva keravalainen)*

Me-henki. Ihmisen paikallisidentiteetti fokusoituu pienenevinä renkaina. Olen suomalainen, olen uusmaalainen, olen mäntsäläläinen, olen sälinkääläinen. Viimeinen taso – sälinkääläisyys – on kylätaso ja merkittävä yhteenkuuluvuuden ja identifioitumisen taso Keski-Uudellamaalla. Tärkeä perustekijä on, että ihminen samaistuu paikannimen ja sen määrittämän alueen mukaan. Ne luovat sosiokulttuurisen viitekehysten, johon jokainen on automaattisesti osallinen. Parhaimmillaan paikallisuus on kuin iso tarina, johon voi liittyä ja jota voi elää eteenpäin. Yhdistystoiminta avaa ovet aktiiviseen osallisuuteen. Myös akuutit tekijät, kuten paikkakuntaa koskettavat onnettomuudet aktualisoivat ryhmätunnetta. Se, että kokemukset kanavoituvat me-hengeksi edellyttää kompaktiutta ja koheesiota - sitä että paikka on riittävän erottuva ja kokoava. Keski-Uudenmaan kentässä palaset erottuvat. Paikallisuuksien rikkaus on historiallinen pääoma; syvyys ja juurevuus.

*Kerran ku mä kuljin siitä stadionin ohi, nii sieltä kuulu hirvee huuto. Et Hyvinkää! Hyvinkää!
Siel pelattii jalkapalloo Riihimäkeä vastaan. Pitäis joskus mennä mukaan ihan filiksen vuoks.
(nainen, hyvinkääläinen)*

Paikallisväri, ominaislaatu. Usein ajatellaan että nykyaika on yhtenäiskulttuurin aikaa: aikaamme luonnehtivat ylipaikalliset yritysketjut sekä standardisoitua aineellinen ympäristö. Myös Keski-Uusimaa menettää persoonallisia piirteitään, mutta paikoin paikallisväri on ilmeinen. Se tulee rakennuskannan yksilöllisyydestä, sen historiaa henkivästä kerrostuneisuudesta sekä paikkaan ja traditioon pohjaavasta nimeämisestä. Ihmisten tasolla paikallisväri ilmenee tarinoissa ja jutuissa, siinä, viljelevätkö he paikallisuutta

puheissaan. Ulkopuolinen erottaa myös piirteitä, jotka poikkeavat omasta normaalista ja mieltyvät kohteen ominaislaaduksi. Tällaisia voivat olla traktorit katukuvassa, väestössä erottuvat vivahteet tai esim. tietynlainen sosiaalinen tyyli. Myös se, mikä koetaan arvokkaaksi ja omaksi näkyy. Arvostukset suuntaavat yksilön ja yhteisön valintoja ja manifestoituvat mm. perinneprojekteissa, lehtikirjoittelussa ja sosiaalisen median keskusteluissa.

Tääl ei oo muutettu mitää sitte 70-luvun. Tää oli aikanaan Suomen suurin Shelli, nyt enää tää Sarvikruunu [Mäntsälän vaakunan mukaan nimetty lounaspaikka]. - Ja kerran tohon koristekasviin tuli banaani. Me soitettiin ja nehän teki siitä jutun paikallislehteen. (sisarukset, Mäntsälä)

Olennainen kysymys on, minkälaisen painoarvon ihmiset paikoilleen antavat ja miten syvästi paikallisidentiteetit koetaan. Mieltyvätkö Tuusula, Hyvinkää, Nurmijärvi, Kerava, Mäntsälä ja Järvenpää paikkakunniksi, joilla on itseisarvoa? Paikallisidentiteetin ja kuntaidentiteetin eri ulottuvuuksia kartoittavan tutkimuksen ohessa syntyy runsaasti tietoa paikallisuuksista, lokaleeteistä, yleensä. Tutkimusteemat ja haastattelumetodi versovat keskusteluja hyvästä ja tavoiteltavasta elämänympäristöstä ja elämänedellytyksistä.

KUNNAT

Tutkimusalueeseen kuuluu kuusi kuntaa: Hyvinkää, Nurmijärvi, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä ja Tuusula. Tutkimusvuonna, vuonna 2014, niiden kentässä oli käynnissä kauaskantoisia aluehallinnollisia selvityksiä. Olennaisia ovat metropolikaupunkiin – nykyinen pääkaupunkiseutu – ja metropolihallintoon – laajempi hallinnollinen kehys – liittyvät avaukset sekä toisaalta Uudeltamaalta lähtevät kasikunta ja kuumakunta selvitykset. Kuntaliitostunnusteluista ja niiden kariutumista on uutisoitu jatkuvasti. Viimeisten vuosikymmenten ajan – Järvenpää irtautui Tuusulasta 1951 ja Korson erotettiin Keravasta 1957 – tutkimusalue on ollut vakaa, mutta nyt tulevaisuus on auki. Paikallis- ja kuntaidentiteettien dokumentointi on tutkimustekona ajankohtainen ja kytkeytyy merkittävään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Luku etenee kenttätutkimuksen mukaisessa järjestyksessä.

Hyvinkää

*"Olen paljasjalkainen hyvinkääläinen. Mä oon siitä ihan ylpeekin [sanoo hiljaisella äänellä].
Semmosena mä haluan pysyy"
(mies, eläkeläinen)*

Hyvinkääläiset kokevat hyvinkääläisyyttä. Ihmisten ja kaupungin välillä on myönteisesti latautunut side; kaupunki on persoonallinen, tunnistettava ja pidetty. Kompakti kaupunkirakenne luo edellytyksiä yhtenäisyydelle ja tunnistettavat historialliset jatkumot pinnallista syvemmälle paikkasuhteelle. Ajankohtaisia yhdistäviä tekijöitä ovat poptähti Diandra, pesäpallojoukkue Hyvinkään Tahko sekä Piirosten lumilautailijajoukkueet. Myös Hyvinkäätä kohdannut järkyttävä ammuskeluvälikohtaus 2012 on versonut kohtalonyhteyttä kaupunkilaisten keskuuteen. Klassisista paikka- ja ryhmäidentiteetin taustatekijöistä voi poimia esiin selkeästi jäsentyvän me ja muut -asetelman. Hyvinkää peilaa itseään suhteessa Hämeeseen ja Riihimäkeen.

Arvokkuus. Hyvinkääläisyyttä leimaa tietty arvokkuus. Se heijastuu tyylikkäässä arkkitehtuurissa, eleganteissa hongikoissa ja terveellä tavalla omanarvontuntoisissa kaupunkilaisissa. Hyvinkääläiset kunnioittavat kaupunkiaan ja huolehtivat siitä. Nykydokumentoinnin näkökulmasta tärkeimmäksi kokoavaksi kaupunkitilaksi nousee uusi kauppakeskus Willa. Sen sijoittaminen Hyvinkään urbaaniin ytimeen on rohkea veto, ja on päivittänyt kaupunkikulttuurin uuteen vaiheeseen. Tasapaino syntyy viereisen, teollisuushistoriaa henkivän Villatehtaan ansiosta; kaupungintalon organisoiminen vanhaan tehdaskiinteistöön kertoo siitä, että ollaan kaupunki-identiteetin ytimessä. Arvokkuutta henkivät myös ilmiselvä pyöräilykulttuuri sekä esim. teollisuusylpeys Koneen asema Hyvinkää-diskurssissa. Joviaalin kulman arvokkuudelle muodostaa Hyvinkäätä ja hyvinkääläisyyttä sisältäpäin merkittävällä tavalla rakentava pesäpalloelämä. Superpesisottelu makkarakojuineen esimerkiksi on rento ja hyväntuulinen yhdessä olemisen kokemus.

Vastakuvia. Dominoiva kaupunki-identiteetti jättää ympäröivän maaseudun varjoonsa. Elämä kyläläisenä on ajassamme nousuun lähtenyt ilmiö, mutta Hyvinkää on lakkauttamassa kyläkoulunsa yhtä lukuun ottamatta. Ilman kyläkoulua kyläläisyys ei ole aidosti olemassa oleva ja täysipainoinen elämäntapavaihtoehto. Kylissä identiteetit ovat vaakalaudalla ja olemassaolon oikeutuksesta kamppaillaan. Arvokkuuden käänköpuoli puolestaan on tietty jähmeys ja ehkä myös itsetyytyväisyys. Haastatteluissa puhuttiin, että hyvinkääläiset voivat olla passiivisia: eivät oikein lähde liikkeelle. Kaupungissa voi tuntea myös ulkopuolisuutta, mikä nousee me-hengen käänköpuolesta, sisäänlämpiävyydestä. Hyvinkää on kuitenkin ilman muuta avoin yhteiskunta: jähmeys ja sisäänlämpiävyys ovat heikkoja nyansseja. Hentoa, mutta mielenkiintoista

kahtalaisuutta peilaa kaksi kaupunki-identiteettiä palautuvaa metaforaa. Hyvinkään sanotaan olevan ihmisiä yhdistävä sulatusuuni – toisaalta, myös asetelma paljasjalkainen ja junantuoma on läsnä ja relevantti.

Tutkimuskokemuksen perusteella Hyvinkää ymmärretään korostuneesti kaupunkina. Suomalaisena kaupunkina se on suvereeni ja omailmeinen. Perusvire – vaikkei tietenkään rikkumaton sellainen – on tyytyväisyys. Hyvinkäällä voi elää arvokasta elämää ja se on monin tavoin sopusuhtainen. On myös ihmisiä, joille Hyvinkää on syvällisesti merkityksellistynyt ja erityinen. He voivat ilmaista olevansa hyvin ylpeitä kaupungistaan: hiljaa esitetty statement – minulle on tärkeää, että minut haudataan Hyvinkäälle – puhuu puolestaan. Myönteinen paikkakokemus edistää sitoutumista, viihtymistä ja motivoi toimimaan yhteisössä ja yhteisön hyväksi. Hyvinkäällä tulee tunne, että yhdyskunta on onnistunut.

Nurmijärvi

*"...niin kun mä nään, perusnurmijärveläisyys, hmm, se gallialainen kylä"
(nainen, nurmijärveläinen)*

Nurmijärvi jakautuu pienempiin ja isompiin kyläidentiteetteihin. Yleinen nurmijärveläisyys on heikkoa, mutta kunta antaa raamit jonka puitteissa paikat ovat perinteisesti vertautuneet toisiinsa ja erottuneet maalaismaiseksi kokonaisuudeksi. Nykyistä Nurmijärveä leimaa historian ohentuminen sekä ruraalin, maaseutumaisen, kulttuuriperinnön kaventuminen brändeiksi ja reliikeiksi. Todellista paikallista kompetenssia – kykyä luovia kyläkuntien tarinallisissa ja sosiaalisissa kerrostumissa – on yhä harvemmalla. Väestön ja ympäristön uudistuminen koettelee historiallisia jatkumoa ja herättää kysymyksen juurettomuudesta.

Rajamäki ja Klaukkala. Nurmijärven osalta tutkimus painottui Rajamäkeen ja Klaukkalaan. Rajamäellä hehkuu koko tutkimusalueen voimakkain kotiseuturakkaus. Vanhempi väestökerrostuma identifioituu voimakkaasti Alkon tehtaiden, tuotteiden ja alkoholisuuden mukaan. Tutkimuskeskusteluissa heidän paikallisuutensa ilmeni rikkaana rajamäki-assosiointina sekä tunneherkkänä kiintymyksenä. Myös huolena teollisuuden kaikkoamisesta. Miljö viestii niin vahvaa erityislaatua ja yhteisöllistä kertomusta, että sen samaistava vaikutus ulottuu myös tulomuuttajiin. Monipuolisen yhteisöllisen tarttumapinnan ansiosta paikallisuuteen pääsee sisään. Rajamäen kyläjuhlat ovat tutkimusalueen suurin yhteisöllinen "monumentti". Klaukkala taas vaikuttaa kasvuräjähdyksen kokeneelta kyläkaupungilta: katukuva on räikeän kirjava; ruuhkahuiput irrationaalisia; nuoriso blokissa keskustassa. Klaukkala antaa kasvot rajulle tulomuutolle. Muuttajien lapset hapuilevat identiteettiään eräänlaisessa tyhjiössä; kohtalontoveruus ryhmäännyttää, identiteettiaihiot poreilevat. Klaukkalaan hengessään sitoutuneet vanhakyläläiset sen sijaan surevat tutun ympäristön viimeisten rippeiden katoamista. Klaukkalan merkittävimmät me-ryhmät ovat nuorisoaalto ja vanhakyläläiset. Onko heillä valtaa paikkaansa vai jäävätkö he voimattomiksi sivustakatsojiksi?

Jännitteet. Nurmijärvi ja Tuusula erottuivat muita jännitteisempinä paikkoina. Nurmijärvellä kohtaa tyytymättömyyttä jopa ärtyneisyyttä. Se näkyy mm. asetelmassa julkinen liikenne vs. yksityisautoilu. Koetaan, että yksityisautoilu on kasvanut ja julkinen liikenne vähentynyt, mikä on myös arvostiriritakysymys. Myös henkilöautojen ja mopojen välillä on konfliktipintaa: Nurmijärvi-ilmiön – tulomuuton – seurauksena molempien määrä on lisääntynyt. Liikenteen ongelmat indikoivat jännitteitä akseleilla nuoret vs. aikuiset, individualismi vs. kollektiivisuus. Myös suhde kuntaan oireilee. Suhteessa on kitkaa. Keskusteluihin nousivat Nurmijärven ulkomaalaisvastaisuus, rajoittunut taide- ja kulttuurinäkemys, kansalaisaloitteiden kohtaama penseys, kaavoituskäytännöt, muuttoliike, juurettomuus jne. Oma lukunsa on

kyläaspektien suhteeton korostuminen yhteiskuntaelämän eri tasoilla. Nurmijärvellä on muutospainetta ja muutosvastaisuutta, jotka ainakin osittain palautuvat vanhan maaseutupaikkakunnan identiteetin ja lokaliteettien murrokseen. Viimeaikaisten kehityskulkujen tuloksena visioissa on epäsymmetriaa. Traditiosta nouseva arvoprofiili saa terävämmän sävyn, kun se vertautuu pluralistisempaan Helsinkiin.

Nurmijärven identiteettiproblematiikka kulminoituu Aleksis Kivessä. Paikkakunta on kehittynyt anonyymiin yleismoderniin suuntaan, mutta Kivi, hänen näkyvyytensä ja auransa kuntaimagossa, loihitti napanuoran talonpoikaisuuriin. Kivi-juhlat ja teatteriharrastus ovat elähdyttäneet nurmijärveläisyhteisöä merkittäväällä tavalla, mutta ovat nyky näkökulmasta käpertymässä. Kiveen keskittyminen voidaan nähdä jopa rajoittavana ja falskina: tutkijoille muistutettiin, että Kiven poismuutto oli aikansa nurmijärveläisännille ja kunnaisille helpotus. Kiven ja koko Nurmijärven kulttuuriperintö elää kompleksisessä vaiheessa, se siroutuu murrospinnassa. Voi kysyä, millaisista kansanhahmoista Kivi ammentaisi nyt: nuoruudenhehkuisista mopo-poijista ja -tytöistä? Entä millaisia hahmoja vasten jännite kehittyisi? Onko Nurmijärvi-ilmiössä impivaaralaisuutta?

Järvenpää

"Ne Jäken tytöt, ne me ollaan aina vaan. Se synttärikuvakin koodattiin #Jäke #ystävyyys."
(entinen järvenpääläinen)

Järvenpään liittyä omaelämäkerrallisista lähtökohdista merkityksellistyneitä paikkasuhteita – jägeläisyyttä, jamppalaisuutta – mutta järvenpääläiset eivät vaikuta kovin tärkeiltä järvenpääläisyydestään. Yleinen mielipide on avoin esim. kuntaliitoksille. Tähän saattaa vaikuttaa se, että kunta itsenäistyi Tuusulasta vasta noin 60 vuotta sitten, historia ei velvoita. Kuntaimagossa merkittäväällä sijalla on taide, etenkin Sibelius ja musiikki, jotka myös kuntalaiset kokevat omikseen. Erikoinen ylpeydenaihe on elävä illanvietto- ja kahvilakulttuuri; kahvilaketju Kulmakonditoria esim. on lähtöisin Järvenpäästä.

Monikulttuurisuus. Ensimmäiset tutkimushavainnot viestittivät, että monikulttuurisuus ja moniarvoisuus kuuluvat Järvenpään ominaislaatuun. Ihmiset pukeutuvat luovasti ja kokeilevasti. On tavallisia setiä ja tätejä, mutta myös genretyylittelyä ja etnistä kirjoa. Mennään pyörillä ja pyörätooleilla. Rinnakkaisella on pitkät perinteet. Järvenpään historiaan ja nykypäivään kuuluvat tataarivähemmistö ja siirtokarjalaiset. Ensimmäiset vammaisopiskelijat aloittivat opiskelunsa Järvenpäässä 1948, nykyään Validia Ammattiopistossa on yli 600 opiskelijaa; monet ovat jääneet paikkakunnalle asumaan ja työskentelemään. Kaupungissa on asukkaita myös Afrikasta, Kaukoidästä jne. Järvenpäässä on läsnä erilaisia ihmisiä ja identiteettejä. Ilmapiiiri on salliva ja yhteinen elämännäyttämö ilmeikäs ja spontaani.

Välittäminen, osallistuminen. Järvenpäässä versoo uutta, välittämisestä lähtevää toimeliaisuutta. Poimintoina Hyvä Kasvaa Järvenpäässä asukasliike ja vapaaehtoisverkosto Siskot ja Simot. Olennainen piirre on havahtuminen lähiyhteisön merkitykselle ja käänne aktiiviseen ja positiiviseen tekemiseen: osallisuus ja vaikuttaminen omassa yhteisössä. Paikallisuuden rakentaminen toiminnallisilla keinoin on omiaan mm. uusissa tai sosiaalisesti hiljaisissa taajamissa. Järvenpäässä se tuntuu lankeavan otolliseen maaperään. Kylmän kaavamaisia ympäristöjä viihtyistetään talkoilla, sosiaalinen media on valjastettu seurallisuuden ulottuvuudeksi. Paikallisuuden elvyttäminen asukasliikkeen voimin on tässä ajassa virinnyt innovatiivinen trendi: se palvelee kiinnittymistä ja omaksi kokemista. Järvenpään esimerkki säteilee myös Tuusulaan ja Keravalle.

Kumoutuminen. Keskustassa näkymät vaihtelevat päätä käännellessä. Uuden seassa siellä täällä vanhoja puutaloja, polveilevat maanmuodot, värikkäitä yksityiskohtia. Järvenpääläiset kiittelivät kaupungin kompaktiutta, mutta päivittelivät käynnissä olevia muutoksia. Joku pohti että Järvenpää on hukannut historiansa, toinen taas, ettei enää löydä tuttuja kulkimiaan. Maamerkin, massiivisten viljasiilojen, poistaminen suututti vanhaa miestä. Hän puhui syrjäytymisestä. Järvenpää on mullistunut yhden ihmiselämän aikana. Identiteetti asema- ja teollisuuspaikkakuntana on karissut ja kehittynyt kohden Helsingin satelliittia; kliinistä kerrostalotaajamaa, jolla on kulttuuribrändi. Eksyksissä olevan vanhuksen rinnalla on paikkakunnalle vanhempiensa mukana sattumanvaraisesti heittyneitä nuoria; kasvun marginaaleihin pesiytyy sivullisuutta.

Järvenpää-identiteetin historialliset säikeet ovat katkonaisia, osin vain muistoja. Pysyvyyden sijasta painottuu, että paikallisuus on prosessissa. Järvenpääläiset samaistuvat kaupunkiinsa lähinnä oman elämänsä syvyydessä, eivät pitkien historiallisten jatkumoiden painolla. Syvyydessä on identifioitumisjuonteita Sibeliuksesta ja kenkätehtaista kortteliralliin, makkaramissikisoihin, puistobluesiin ja kolmisointutilateokseen. Pysyvämpiä elementtejä ovat rata ja järvi. Nykyhetken näkökulmasta Järvenpää on vireä ja ihmiskvaltaan monenkirjava, ja sen rooli kahtalainen: Keski-Uudenmaan kontekstissa voimatekijä, suhteessa Helsinkiin satelliitti. Se että juna-asemalle jätetyt pyöräleegiot järjestyvät kuin itsestään siisteiksi riveiksi ja ettei niitä lukita kiinteisiin rakenteisiin viittaavat yhteisön sisäiseen harmoniaan ja luottamukseen.

Kerava

"Ja kun mä ajan pyörällä työpaikalle, niin mä kattelen ja mä ajattelen: Tää on mun kaupunki!"

(nainen, keravalainen)

Kerava tulee lähelle pääkaupunkiseutua, mitä käydään läpi myös identiteetin tasolla. Keravalainen nuori saattaa laajemmassa kontekstissa identifioitua stadilaiseksi ja pienemmässä keravalaiseksi. Aikuinen puolestaan voi kuntaliitoskysymyksen kohdalla jäädä pohtimaan olisiko Keravan suunta sittenkin etelä. Helsinkiläistynyt keravalainen toteaa, että kumpikin paikka tuottaa omanlaistaan mentaliteettia ja lyö tunnistettavan leimansa ihmiseen. Stereotyyppioiksi yleistettyjen vertailujen tasolla Kerava mieltyy hienostelun ja elitismin vastakäsitteeksi, mikä tekee eroa pääkaupunkiin. Keravalaisten omissa puheissa pääkaupunkiseutu ei dominoi, vaan myös Tuusula ja Järvenpää piirtyvät vahvasti kartalle. Olennaista on, että keravalaiset samaistuvat nimenomaan keravalaisiksi ja että paikalla on Uudellamaalla laajasti tunnettu maine.

Innostus. Keravalla voi nähdä ja aistia Kerava-innostuksen. Sen vaikuttavin ilmentymä on yli 8600 jäsenen We love Kerava facebook-ryhmä. Se konkretisoi abstraktin kaupunkiyhteisön näkyväksi ja arjessa mukana kulkeväksi vuorovaikutuskehyyksi. Saitilla rakentuu myönteistä keravalaisuutta sekä ohjelmallisesti että normaalina itseohjautuvana kehityksenä. Toinen selkeä osoitus Kerava-innostuksesta ovat Kerava-tuotteet. Keravan kaupunki on tuottanut Kerava-karvanoppia, museo Che Kerava -teepaitoja, Kerava-seura Keravan asema -mukeja jne. Tuotteissa näkyy ikonisia identiteettisymboleita ja niillä on Keravalla merkittävä tilaus. Tutkimusrupeaman aikana Keravalla otti vauhtia myös Hyvä Kasvaa Keravalla asukasliike, joka mm. organisoit talvivaatekeruun asunnottomille nuorille. Solidaarisuuden osoitus oli ylitsevuotava. Keravalla poreilee monitasoista hyvää tahtoa – goodwilliä – lähiyhteisön puolesta sekä halu nähdä oma kotikaupunki arvostavassa valossa. Kimmokkeiksi mainitaan mm. Keravan huono maine mediassa ja siihen liitetyt

negatiiviset mielikuvat. Keravalla nousee yhteisöä sisältäpäin rakentava ja itse itseään ruokkiva positiivinen normi.

Sosiaalisen statuksen identiteetti. Tutkimuskeskusteluissa nousi esiin Keravalla ajankohtainen, nuoriin ja nuoriin aikuisiin liittyvä sosiaalisen statuksen identiteetti. Keskeistä on vanhempien varallisuus ja perheen asuinalue: kuluttamiseen liittyvät seikat – pukeutuminen, elektroniikka, harrastukset sekä esim. mahdollisuus ulkomaanmatkoihin – määrittävät ihmistä. Varakkaammilla nuorilla on enemmän mahdollisuuksia ja heille maailma on auki. Pieneläjät jäävät paikallisemmalle pohjalle, mikä heijastuu esim. koulutusvalintoihin. Yksi keravalaisen kulttuuri-identiteetin mielenkiintoisista piirteistä onkin amislaisuus, ei esim. akateemisuus. Toisaalta, lähtökohdista voi eskaloitua myös syrjäytymistä ja katu-uskottavia vertaisryhmiä. Keravalaiset ovat piirteen kanssa sinut. Tietyt kaupunkioriginellit, tunnistetaan yhteisen kokemusmaailman väriläiskiksi. Yhteisössä on arkirealismia sekä syrjäytymisen vastavoimaksi nousevaa yhteisvastuuta. Keravalla on nähtävissä viitteitä siitä, kuinka rosoinen tausta yhdistää ja luo myötämielisyyttä ihmisten keskuuteen.

Keravalla vallitsee vahva Kerava-tietoisuus sekä sympatia omaa paikkakuntaa kohtaan. Keulakuvina ei ole rakennusmonumentteja tai merkkihenkilöitä vaan paikallistunne nousee kollektiivisesta keravalaisuuden kokemuksesta. Ilmapiiiri on välitön ja vastaantulija noteerataan katsekontaktilla. Yhteydentunnetta ruokkivia elementtejä ovat kävelykeskusta, elämän karheus sekä esim. ulkopuoliset ennakkoluulot. Keravalaiset itse identifioituvat kansanomaisesti. Heihin vetoaa historiallinen stereotypia *keravalaiset mutajalat* – kauppalan päällystämättömät tiet kurasivat jalkineet – sekä esim. kasariepookista nouseva *karvanoppaironia*. Huomionarvoista on, että keravalaisuus prosessoituu vahvasti juuri nyt. Sitä leimaa oman paikkakunnan fiilistely sekä tulevaisuuteen kurottava vakava ja positiivisesti latautunut solidaarisuuspyrkimys.

Mäntsälä

"Selvitettiin ne sukujuuret, ne menee jonnekin 1600- 1500-luvulle, enköhän mä oo ihan mäntsäläläinen"
(mies, mäntsäläläinen)

Mäntsälä lähenee paikallisuuden – lokaliteetin – näkökulmasta eräänlaista universumia. Mäntsälässä on tarinoita, rakennus- ja maisemaelementtejä sekä ilmiöitä, jotka kurovat sitä omaksi sisäiseksi maailmakseen. Keskeisiä taivaankappaleita ovat kunta-identiteettiä uhkuva kirkonkylä sekä siihen nähden itselliset ja tarmokkaat kyläidentiteetit. Yhteytenä Mäntsälää kuvataan mm. vakaaksi ja vankkumattomaksi maalaispitäjäksi sekä toisaalta mietitään, milloin se mahtaa avautuu ulospäin. On myös jopa väistämätöntä vertailla, kuka on kotoisin Mäntsälästä, kuka mistäkin kylältä ja kuka tulokas. Vertailu indikoi pitkään melko lokaalisti rakentunutta yhteiskuntaa, jossa tulokkuus oivalletaan sisäryhmästä käsin intuitiivisesti.

Lokaliteetit, jupinat. Mäntsälässä paikallisuudet ovat tiheitä. Parhaiten sen näkee volyymiltään suurimmassa kirkonkylässä. Keskustan rakennettu ympäristö on poikkeuksellisen rikkaasti kerrostunut: se kertoo Mäntsälän tarinaa ilmeikkäästi, ränsistyneet talot taas muistuttavat historian katoavuudesta. Sana Mäntsälä on muodossa tai toisessa hyvin usein mukana yritysten nimikylteissä. Se on "luottobrändi". Oletusarvo on, että ihmiset ovat tuttuja. Ilmapiiiri on tuttavallinen ja keskustelu lähtee käyntiin matalalla kynnyksellä. Ihmiset pursuavat tarinoita ja assosioivat ristiin rastiin Mäntsälän ajallisissa, paikallisissa ja sosiaalisissa ulottuvuuksissa. He myös ovat erinomaisesti kärryillä paikkakuntansa tapahtumista. Täällä jupistaan, lasketaan leikkiä, puhutaan yhteiskunnallisia. Sama jatkuu paikallislehtien sivuilla ja eräänlaiseksi virtuaaliseksi kylänraitiksi profiloituneessa Mäntsälä fb-ryhmässä. Paikallisuudella on painoarvoa ja

keskustelut kiinni todellisuudessa; oletus yhteiselosta tuo vastuuta kommunikaatioon. Yhteisö on ja siinä ollaan.

Juuret, roots-kulttuuri. Mäntsälässä ammennetaan historiasta ja perinteestä. Keskeisiä lähtökohtia ja ylpeydenaiheita ovat kunnan monet kartanot ja talonpoikainen traditio. Perinteiset kädentaidot, kansantanssi sekä esim. kansanmusiikki ovat näkyvällä sijalla arvo- ja harrastuspohjassa. Vireä teatterikenttä viljelee ja uusintaa paikallisuutta historia-aiheiden pohjalta. Mäntsälän merkittävimmät kokoavat tapahtumat – Sepänmäen kyläjuhlat ja Joulumarkkinat – ankkuroituvat historiallisiin ulkomuseo- ja kartanomiljöisiin. Viimeinen iso kuntalaisia mobilisoinut identiteetti- ja kulttuuriprojekti on Mäntsälän vanhimman kuntainstituutorakennuksen, Pitäjätuvan 1856, kunnostaminen. Kunnanvaltuusto kunnioitti perinneprojektin valmistumista symbolisella kokouksenavauksella lokakuussa 2014. Mäntsälässä hankkeet nousevat useimmiten paikallisesti ja harrastuspohjalta, ns. kotikutoisesti. Historia on kulttuuriin sisäistetty ja täysin ajankohtainen identiteetin ja yhteisöllisyyden rakennusaine.

Yrittäjyys. Yksi Mäntsälän erityispiirteistä on yrittäjyys. Tämä juontaa maaseututaustaan ja siitä lähteviin kehityskulkuihin. Maalla asuvan täytyy olla oma-aloitteinen, toimelias ja käytännöllinen; hän ei arastele koneita ja rakentamista. Pientilavaltaisen maatalouden päättyminen 1900-luvun toisella puoliskolla kanavoitui liikenne- ja maarakennusalan yrittäjyydeksi, mikä on jättänyt jälkensä mäntsäläläiseen itseymmärrykseen. Täällä yritetään: maanviljelijä on automaattisesti yrittäjä ja monissa taloissa – kuului maatalous elinkeinorakenteeseen tai ei – on useita toiminimiä. Kirkonkylällä yrittäjyys näkyy mm. pienyrittäjien persoonallisina näyteikkunoina. Eräs paikallisesti olennainen on autoala, erityispiirteensä amerikkalaiset ja näyttävät moottoripyörät. Amerikanraudat ovat nostalgishistoriallinen vastakommentti arjen harmaudelle ja standardisoituvalle maailmalle. Autoilu on maaseudun kulttuuriperintöä. Autokoulu yrittäjä arvioi ylpeyttä äänessään, että Mäntsälässä on Suomen eniten mopopautoja ja että jopa yli 90 % nuorista ajaa ajokortin.

Mäntsälässä on tutkimusalueen väkevin paikallisväri. Identiteetin näkökulmasta tyypillisiä ovat vahvat kyläidentiteetit: kyläkunnat saattavat olla erittäin aktiivisia ja ihmiset erittäin omistautuneita paikoilleen. Kirkonkylä on uniikki – retejä ja tuttavallinen –, mutta sen arvostus tahtoo kyseenalaistua keskusta vs. kylät asetelman tähden. Mäntsälä myös muuttuu. Keskeisiä ovat otollisiin, mutta kärjistäen historiattomiin luonnonpaikkoihin nousevat non-lokaalit yhdyskunnat. Niissä muodostuu omia, osin ikimuistoisia paikkasuhteita, mutta kokonaiskuvassa ne näyttävät yksilotteisilta ja kaavamaisilta. Uustaloyhdyskunnat ovat historian saatossa muodostuneissa lokaalissa universumissa vielä toistaiseksi vieraita. Mäntsälässä lokaalit ja non-lokaalit trendit kontrastoituvat; problematiikalla on laajempaa aluefilosofista merkittävyyttä.

Tuusula

*"Ja kun levis yhtäkkiä tieto et tää kyläkoulu lakkautettais, nii tässä oli pihalla tunnin kuluttua ainaki sata ihmistä. Että sellasta tahdonvoimaa oli kertyny."
(mies, tuusulalainen)*

Tuusulan kunnan strategiassa on hiljan tehty linjamuutos. Aiemmin Tuusula oli hallitusti kasvava maalaispaikkakunta ja sen menestystekijä kyläkoulut. Nyt slogan on pikkukaupunkimainen ja kyläkoulut ovat pudonneet menestystekijöiden listalta. Linjaus heijastelee viimeaikaista kehityskulkuja. Taajamanmuodostus on merkittävää ja on nielaissut sisäänsä talonpoikaisia pihapiirejä; kyliä on kasvanut yhteen. Säilynyt maalaismaisema on pirstoutunut, mutta maalaisidentiteetti on henkilötasolla merkittävä. Monet häiriötekijät – Hyrylän varuskunnan lakkauttaminen, Etelä-Tuusulan pilkkomisuhka erilleen, kuntapolitiikan

jännitteet jne. – koettelevat kuntaa. Samalla nähdään suorastaan poikkeuksellisia identiteetin ilmaisuja: Tuusulaan on levinnyt tapa liputtaa näyttävästi kuntaviireillä; politiikan voimatekijäksi on noussut puoluerajat ylittävään kansalaisaktiivisuuteen pohjaava Tuusulan Puolesta -liike.

Etelä-Tuusula. Etelä-Tuusulan eteläpinta on merkittävä identiteettiraja. Tästä etelään on Suomen urbaani ydin. Etelätuusulalainen maalaisidentiteetti peilautuu kaupunkimielikuvia ja metropoli-infrastruktuuria vasten: "minä olen maalainen ja äärimmäisen ylpeä siitä, tässä maisemassa sieluni lepää!" Alueella on sukupolvia vanhaa kylä- ja maaseutuasutusta, mutta paikallisuuteen ja identiteettiin kohdistuu äärimmäinen rasitus. Alue uhataan kansallisen edun nimissä liittää Vantaaseen ja lentokenttäalueeseen. Tuusula on kaavoittanut tunneherkkään maalaismiljööseen maiseman katkaisevan teollisuus- ja varastoalueen. Soranotto tunkeutuu kyläläisten välittömille ääni- ja ulkoilureviireille. Kyläkoulut on kyseenalaistettu ja julkista liikennettä karsittu. Keski-Uudenmaan suunnasta katsoen metropolikaupunkien masinoima pilkkomisoperaatio vaikuttaa pakkovalta. Asukkaiden näkökulmasta peili, jota vasten he ovat hahmottaneet omaa identiteettiään uhkaa nielaista heidät. Etelä-Tuusulassa punnitaan, minkälaisen painon teknokraattinen Suomi antaa perinteelle, kulttuurille ja identiteetille ja miten se onnistuu käsittelemään inhimillisiä arvoja.

Moni-identtisyys. Tuusulan identiteettikentässä on moniaita elementtejä eivätkä kaikki suinkaan kohtaa. Omaleimaisimmat paikkaidentiteetit ovat Kellokoski ja Jokela. Kellokoski on vangitseva, jopa todellisuuspakoinen sairaala, mielisairaala- ja ruukkupaikkakunta. Jokela herkäkaunis ja haavoittunut; ihmeenkaltainen suhde laulujoutsenpariskuntaan tekee sen tarinasta balladin. Tuusulajärven länsipuolella on sijaa uskottaville maalaisidentiteeteille; hevostilat antavat identiteetille jatkuvuutta, mutta elintilasta kilpailee Tuusula-kuvassa olennainen soranotto. Soranotto – kuten myös ilmatorjuntaperintö – viittaa Tuusulan ja pääkaupunkiseudun kohtalonyhteyteen. Hiekkakuopissa uidaan, työskennellään ja nykyään myös asutaan. Loppu on kärjistäen Hyrylää. Skavabölen legenda elää kollektiivisessä muistissa, mutta kasvu – boomtown-ilmio – lähiöiksi ja bewerlyhillseiksi on pitkällä. Haastattelussa väläytetään Jakomäki-metafora, nuoret etsivät paikkaansa. Kestääkö paikallisuus vanhalle kasarmialueelle suunnitellun yli 10 000 asukkaan lisäyksen? Hyrylän jatkeiksi mieltäytyvät myös profiilinsa menettänyt kirkonkylä ja institutionaalinen Tuusulajärven itäranta.

Tuusula on historiallisesti repaleinen ja oireilee ylimenokautta, jopa tilanahtautta. Paineista nousee identiteettiä vahvasti sivuavia prosesseja. Tuusulassa tiedostetaan lähihistoriassa tapahtunut Keravan ja Järvenpään erkaantuminen emäpitäjästä. Käsitys Tuusulajärven ympärille rakentuvasta keskiuusmaalaisuudesta välähtelee puheissa; paluu yhteen eheyttäisi. Toinen seikka on, että kymmenisen vuotta takaperin Tuusulajärven rakentamaton länsiranta kaavoitettiin kasvuhuomassa pientaloalueeksi. Sitä vastustamaan syntyi kansanliike, Anttila on Meidän, ja hanke raukesi. Nykyään järvi on yhteisöllinen ylpeydenaihe ja Anttila on Meidän -liikkeestä juontava kotiseutuyhdistys, Tuusulan Puolesta, noussut kuntapolitiikan toiseksi suurimmaksi ryhmäksi. Sen johtotähtenä on riippumaton yhteinen etu. Käännös aktiivisuuteen on historiallinen ja hehkuttaa identiteetin ja yhteisöllisyyden kipinää Suomen kuntien ja paikallisuuksien luodessa nahkojaan.

KESKI-UUSIMAA

Keski-Uudenmaan identiteettejä määrittelee kaksi suurta linjaa: se mieltyykö asuinpaikka maaseuduksi vai kaupungiksi. Alueen ymmärtäminen selkiytyy, kun irtaudutaan kuntakohtaisesta tarkastelusta ja pohditaan näiden kahden roolia kokonaiskuvassa. Identiteettikarttaa täplittävät myös kaupunkien ja maaseudun välimaastoon asettuvat isot kylät sekä historialliselta profiililtaan erikoistuneemmat taajamat, kuten tehdaspaikkakunnat. Ajankuvalle tyypillisiä puolestaan ovat nykyaikaisten kaavoitusratkaisujen mukaiset uudistaloalueet. Keski-Uusimaa uudistuu, mikä heijastuu, vaikkakin hitaammin ja vaikeaselkoisemmin, myös mielikuviiin ja identiteetteihin. Luvussa Keski-Uuttamaata lähestytään kokoavista näkökulmista.

Maalaisidentiteetti

*"Mä olen maalainen ja äärimmäisen ylpee siitä. Tässä maisemassa minun sieluni lepää!"
(nainen, tuusulalainen)*

Keski-Uudellamaalla on selkeitä maaseutualueita. Maalaisidentiteetin kannalta tärkeitä vaikuttavia tekijöitä ovat myös historian muovaama itseymmärrys maaseutuna sekä maalaisuuden korostuminen heijastumispintana toimivaa pääkaupunkiseutua vasten. Jälkimmäistä voi nimittää Kehä kolmonen -efektiksi. Kehä kolmonen on sekä vertauskuvallisesti että stereotyyppisesti tärkein urbaanin ja ruraalin välinen rajapinta Suomessa. Kaupunki- ja maaseutumielikuvat ovat sen kahdenpuolen korostuneen teräviä ja puhtaaksi viljeltyjä.

Maalaisuus. Keski-Uudellamaalla tapaa ajatonta maalaisuutta. Ulkoisesti sen tunnusmerkkejä ovat talonpoikaistalot, pihapiirit sekä liikenteessä näkyvät traktorit. Syvempiä elementtejä sen sijaan ovat historiallisuus, toiminnallisuus sekä luonnonsato. Yksilö – talollinen – asemoi itsensä osaksi sukutilaa ja sen jatkumoa. Itsellisyys ja ympäristö vaativat oma-aloitteista ja käytännöllistä otetta. Omistussuhteista nousee oma tupa oma lupa -mentaliteetti. Ympäristösuhde on kouriintuntuva ja väkevä: maalainen syö ja tarjoaa oman maan ja metsän tuotteita. Keskiuusmaalainen yhtälö, maalaisuus keskellä Ruuhka-Suomea, on kulttuurisen monimuotoisuuden kannalta herkkä ja tähdellinen. Haastatteluissa mm. ilmaistiin huoli luonnontilan kaventumisesta, esim. marja- ja sienipaikkojen katoamisesta asutuksen alle. Maalaisuus on puristuksissa, mutta ympäröivän väestöpotentiaalin ansiosta myös dynaamista. Hevostilat ja maatilamatkailu vahvistavat toimeentulopohjaa sekä arvomaailman ja identiteetin jatkuvuutta.

Kyläläisyys. Identifioituminen kulloisenkin kylän mukaan on Keski-Uudellemaalle luonteenpiirteinen paikallisidentiteetin muoto. Asiaan kuuluu, että kuntaliitosten ei nähdä hetkauttavan kyläidentiteettejä; ne ovat itsellisiä ja priorisia, eivät riippuvaisia kuntarajoista. Nykydokumentoinnin näkökulmasta on kiinnostavaa, että elämä kyläläisenä näyttää olevan nouseva elämäntapatrendi. Kehityksen seurauksena kylillä voi erottaa kaksi identiteettitasoa: syntyperäiset ja tulokkaat. Tulokkaat ovat voineet tulla talohaaveen ja hyvien liikenneyhteyksien vuoksi, mutta lasten syntymisen myötä monet arvioivat suhteensa paikallisuuteen uudelleen. Integroituminen kyläyhteisöön tulee ajankohtaiseksi. Kyläläisyys tarjoaa erityisen, naapurudelle perustuvan sosiaalisen verkoston sekä mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa lähiyhteisössä. Historia on juurettomuuden kumoava arvo: siitä pääsee osalliseksi esim. vanhat ja uudet kyläläiset yhdistävän kylätoiminnan kautta. Kun kylällä menee hyvin, kylä on merkittävä ylpeyden aihe ja me-hengen lähde.

Kyläkoulut. Kyläkoulut ovat maalaisidentiteetin kulmakiviä, kyläläisten asukastoiminnan tukikohtia ja nostalgisia muistinpaikkoja. Kyläkoulua on voitu käydä sukupolvesta toiseen ja tulokasperheelle se saattaa muuttopäätöksen avainperuste. Koulu tuottaa ja kehii paikallisuutta, ilman kyläkoulua kyläläisyys on vaarassa atomisoitua. Lapsille koulu on yhteenkuuluvuuden ja paikkasuhteen perusta, lähtökohta. Aikuisille se voi olla ainoa paikallisen kohtaamisen ja verkostoitumisen paikka. Myös lakkautettu kyläkoulu koetaan tärkeäksi ja se voi edelleen palvella kyläläisyyden kiinnekehä. Kyläkoulun asemaa yhteisöllisenä fundamenttina ja kylien historian ja tulevaisuuden symbolina ei voi yliarvioida. Sikäli kun maalaisidentiteetille annetaan painoarvoa, kysymys on poliittis-tunteellisesti hyvin latautunut. Kyläkouluinstituutio – sen säilyminen ja reunaehdot – on Keski-Uudenmaan ominaislaadun ja identiteetin tärkein yksittäinen kysymys.

Keski-Uudenmaan maalaisidentiteetti piirtyy Suomen urbaaniksi keskukseksi koettua pääkaupunkiseutua vasten. Kysymys on sekä todellisuudesta että – ja etenkin identiteetin näkökulmasta – tunnearvosta ja hellitystä mielikuvasta; varmasti myös tietystä talonpoikaisesta vakauden ja vankkumattomuuden ideologiasta. Metropolin läheisyys, merkittävä taajamanmuodostus ja vilkas liikenne kuitenkin syövät Keski-Uudenmaan maaseudun tuntua. Maalaismaisema on kaikkialla pirstoutunut melko pieniksi saarekkeiksi. Itse identiteetti – olen maalainen – on silti tosiasia ja hyvin ykskantaan ilmaistu määritelmä. Voi nähdä että merkittävä osa keskiuusmaalaisista tekee eron Kehä III sisäpuoliseen maailmaan ja sen edustamiin arvoihin, ja että maalaisuus on oman ja vieraan jäsentämisen avainargumentti. Maalaisuuden aspektit ovat korkealle arvostettua symbolista pääomaa.

Kaupunki-identiteetti

"Mä olen katupoika. Kun mä taas pääsen näille kulmille, niin mun identiteetti kirkastuu. Niitä mä sanon heräämisiks!"
(mies, Skavaböle)

Tutkimusalueella on kolme selkeästi kaupungiksi identifioituvaa paikkakuntaa. Hyvinkää on suvereeni historiallinen kaupunki vailla kysymysmerkkejä; Järvenpäässä ja Keravalla voi tunnistaa isoksi kasvaneen kauppalan piirteitä. Kaikki kolme ovat kaupunkikuvaltaan erottuvia ja yksilöllisiä, mutta kaupunkipaikallisuudessa ja -identiteetissä on yhteneviä piirteitä. Tärkeä taustatekijä on mieliin iskostunut käsitys Keravasta, Hyvinkäästä ja Järvenpäästä nimenomaan kaupunkina. Kaupunki-identiteeteille tyypillisesti kantaväki puhuu paljasjalkaisuudesta, laskien sen syvyyttä sukupolvijatkumoina. Maaseudulla sen sijaan ollaan syntyperäisiä.

Kompaktius. Tutkimuksessa vahvasti esiin nousut hyvä puoli oli kaupunkien kompaktius. Ne ovat hallittavia ja käsitettäviä. Kaikki olennainen on lähellä, tavoitettavissa kävellen tai pyöräillen. Ihmiset kokevat kaupungit myös turvallisiksi. Silmiin pistävää on, että itsekseen liikkeellä olevia lapsia ja lapsiryhmiä liikkuu kaupungeissa keskustaa myöten luottavaisina ja vapautuneina. Kaupunkien tiivis ja yhtenäinen rakenne tuottaa myös tietyn samassa veneessä -efektin. Vaikka kaupunginosaidentiteettejäkin on havaittavissa, on kaupunkilaiseksi samaistumisen ykseys silti merkitsevää, näin myös nuorten kohdalla. Kompaktiuteen liittyy hyvin tärkeä oivallus: Koska iso maailma on kompleksinen ja uutiset usein hälyttäviä, on tärkeää, että oman asuinpaikan voi kokea hallittavaksi ja turvallisiksi ja että siellä on sijaa optimismille.

Ihmisen kohtaaminen. Eräs ensimmäisistä havainnoista Keski-Uudenmaan kaupungeissa oli, että ihmiset noteeraavat vastaan tulijan selkeällä katsekontaktilla ja että autoilijat antavat reilusti tilaa jalankulkijoille ja pyöräilijöille. Tätä voi luonnehtia huomaavaisuuden kulttuuriksi. Isoille kaupungeille ominainen kohtelias

välinpitämättömyys ei toistaiseksi ulotu kooltaan maltillisina säilyneisiin Keski-Uudenmaan keskuksiin. Tästä puhuttiin haastatteluissa paljon. Osa ihmisistä nosti ihmisläheisyyden ja ihmisläheisen ilmapiirin tärkeäksi arvoksi: he kokivat että Helsingissä ihmiset jyräävät ja ettei ihmisiä katsota tai tervehditä. Käyttäytymismallin nähtiin vaikuttavan kielteisesti. – Täällä sen sijaan ihmiset otetaan, täällä haluan asua. Ihmisläheisyys – tietty yhteiselon oletus – näkyi kohtaamisten kirjossa myös epämuodollisuutena ja tuttavallisuutena.

Rata. Keski-Uudenmaan kaikki kolme kaupunkia voi mieltää asemapaikkakunniksi. Historialliset asemarakennukset ovat keskeisiä symboleita: Keravalta vastikään lopetettu lipunmyynti esim. koettiin kolauksena kaupungin identiteetille. Asemiin ja rataan liittyy, että työmatkaliikenne junissa on olennainen osa keskiuusmaalaisuutta. Se tuottaa omanlaistaan sosiaalista kulttuuria ja kokemusmaailmaa: junatuttavapiirejä sekä tietyn päivärytmin, pulssin. Osa ihmisistä katsoo radan määrittelevän heitä ja yhdyskuntia. Se on säie, joka lähentää työssäkäyntialueelle, luoden jopa eräänlaista kaksoispaikkakuntalaisuutta. Rata kuroo Keravaa, sekä myös Järvenpäästä pääkaupunkiseudun yhteyteen, mutta osin kyseessä on illuusio. Maanteitä liikkeessä ja kaupungeissa pitempään viipyessä ne erottaa vaivatta itsellisiksi kaupunkiolioiksi.

Hyvinkään, Järvenpään ja Keravan kaupungeille leimallinen piirre on kompaktius ja, nykyisin, paikallisidentiteetin ykseys ts. samaistuminen kaupunkikokonaisuuden mukaisesti. Olennaista on myös juna-asemien ja työmatkaliikenteen keskeisyys sekä näihin elimellisesti limittyvä pyöräilykaupungin status. Myös Hyrylä ja esim. Klaukkala lähenevät kaupungin ideaa, mutta niissä liikutaan autolla. Kiintopisteiden kuten liiketilojen ympärillä on laajat parkkipaikat ja kohtaaminen ja liikkuminen kaupunkitilassa vähäisempää. Pääkaupunkiseudun kaupunginosista Keski-Uudenmaan kaupungit eroavat mm. kaupungeille tyypillisten julkisten rakennusten ja instituutioiden, kuten museoiden ja teattereiden johdosta. Matala siluetti ei pienennä ihmistä ”hyönteiseksi”. Tärkeä elävöittävä piirre ovat katutason liiketilat ja yksilöllisten näyteikkunoiden rivistöt.

Erityisyhdyskunnat

*”Ne vei meiltä hiivan ja ne vei meiltä etikan [puistelee päätään]. Ehkä kaikki loppuu”
(nainen, rajamäkeläinen)*

Koko Keski-Uusimaa on ymmärrettävissä kaupunki- ja maalaisidentiteeteistä käsin, mutta tiettyjen spesifien kohdetyyppien tarkastelu täydentää ja säilyttää kokonaiskuvaa. Tutkimusalueella on historiallisesti tehtävääorientoituneita yhdyskuntia, kaupungin ja kylän välimaastoon asettuvia isoja kyliä ja kirkonkyliä sekä uusia non-lokaaleja pientaloklustereita. Niiden olemassaolo korostaa Keski-Uudenmaan mosaiikkiluonnetta.

Erikoistuneet paikat. Rajamäki, Kellokoski, Jokela ja esim. Hyrylä ovat persoonallisia paikkoja. Niiden erityisyys palautuu niiden synnyssä keskeisiin teollisuus-, sairaala- ja sotilastoiminnan haaroihin. Jokelassa ja Hyrylässä kysymys on toimintojen historiallisesta heijastumisesta; Rajamäellä ja Kellokoskella elävästä todellisuudesta. Keskityn viimemainittuihin. Rajamäen ja Kellokosken rakennuskuva on ylöspanoltaan historiallisiin näyttämöllinen: yhteisöllinen tarina – narratiivinen perinne – elää eteenpäin työpaikoilla ja sosiaalisissa verkostoissa. Pohjavire on kollektiivinen ja arjessa on läsnä yleisestä normaalista poikkeavia ilmiöitä. Tällaiset paikallisuudet ovat inspiroivia ja ne samaistavat piiriinsä myös tulomuuttajia. Kohteet ovat rakastettuja. Vaikka alkuperään viittaavat toiminnot ovat vähentyneet, ovat historialliset identiteetit täysin ajankohtaisia. Huoli tulevaisuudesta jopa korostaa tietoisuutta omasta erityislaadusta. Historiallisten toimintojen lakkaaminen olisi vakava isku, mikä säilyttää merkittävän yhteiskuntavastuun ulkopuolisille tahoille.

Asuntomessualueet. Uudistaloyhdyskunnat ovat aikamme ilmiö ja jyrkässä kulmassa historiallisiin jatkumoihin. Hyvä esimerkki ovat Mäntsälän, Tuusulan ja Hyvinkään entiset asuntomessualueet. Kohteita leimaa kokonaisvaltainen suunnittelu: lähtökohtana on todeksi tuoteistettu länsimainen asumisihanne, kohderyhmäajattelu kaventaa sosiaalista profiilia. Siinä missä esim. Rajamäki on työläinen, ovat uudistaloyhdyskunnat stereotyyppisesti keskiluokkaisia. Syntyessään ne ovat ei-paikallisia, non-lokaaleja, irrallaan paikallisesta viitekehuksesta. Historia ja yhteisöt alkavat ikään kuin nollasta. Ihmiset ovat uusia ja tulevat eri paikoista. Elämäntilanteet sen sijaan voivat olla samanlaisia, esim. lapset pieniä, mikä edesauttaa verkostoitumista. Myös uustaaajamissa voi kehittyä vahva yhteisöllisyys ja kiintymys paikkaan. On vaikea arvioida onko identiteetti perinteisessä mielessä paikallinen vai erotetummin yhdyskuntakohtainen. Esim. käsitteen mäntsäläläinen käyttö ei ole itsestään selvyyttä vaan sen kysyminen johtaa itsepohdiskeluun ja keskusteluihin.

Kirkonkylät, isot kylät. Nurmijärven kirkonkylä on kehittynyt yleistaajaman suuntaan ja Tuusulan kirkonkylä menettänyt profiilinsa. Mäntsälässä sen sijaan kirkonkylän status ja historia lyövät vahvasti läpi tähän päivään. Monumentaalikeskus – Kirkonmäki – viestii pitäjän piirin mahtia, mutta sama piiri on identiteettien näkökulmasta ongelmallinen. Keskustan ja vahvojen kylien välillä on perinteisesti vieroksuva ristipainetta. Nyt Mäntsälässä on kuitenkin tunnistettu tarve siltojen rakentamiseen. Mitä tulee uusiin ja laajeneviin taajamiin ja lokaliteettien murrokseen, kirkonkylä on tärkeä historiallinen ankkuri. Oma lukunsa ovat itsellisen profiilin isot kylät kuten Klaukkala ja Hyrylä. Niihin kanavoituu metropolin liikkeelle pumpppaamia väestövirtoja ja niissä näkyy villi kasvu. Ilmiö heijastuu etenkin vanhan kantaväestön sekä kasvun mukanaan tuoman nuorisoaallon identiteettiprosesseihin. He kokevat voimattomuutta ja turhautumista. Jos valittaisiin 2000-luvun taitteen trendejä ilmentävä kulttuuriperintökohde, sellaiseksi sopisi räikeän dynaaminen Klaukkala.

Iso kysymys on lähtökohdiltaan non-lokaalin asutuskehityksen volyyymi ja integroituminen. Aikanaan esim. siirtokarjalaisille ja rintamamiesperheille suunnatut alueet olivat uudenkarheita ja kaavamaisia, mutta ovat sittemmin asettuneet luontevaksi osaksi paikallisia sikermiä. Mitä nykyiseen murrospintaan tulee, voi sanoa, että kysymys paikallisuudesta on aktualisoitunut. Mihin olemme menossa, askarruttaa. Se että tilanne ei ole yhdentekevä, yksinkertaisesti kertoo lokaliteettien ja paikallisidentiteettien olemassaolosta.

Tulomuutto

"pointti ois, et vois vaa koisimaan käydä ...tuntemattomalle mun jokainen laini on hatustveto, mul ei oo tekostatust, oon statukseton, muhun vaan tyhjät kadut vetoo ...pohdin puuta heinää, tuumailen seinää..."

(räp-ryhmä Vaiheilutaide, hometown: Klaukkala)

Tulomuuton eli ns. Nurmijärvi-ilmiön vaikutukset löivät tietoisuuteen kenttätyön alkutaipaleella. Maisemaan näkyi nousseen äveriäitä omakotitaloja kuin sieniä sateella. Kentällä tavatut ihmiset puhuivat juurettomuudesta. Tulomuutto kihelmöi havaittavana provosoitumisena. Toisaalta se on voitu kokea myös luonnollisena, hyvää tuovana prosessina. Suurin muuttoaalto on tällä erää taittunut: nykydokumentoinnin kannalta olennaista ovat sen seuraamukset, nuorison huomiota herättävä näkyvyys ja muuttunut maisema. On lisättävä, että Nurmijärvi-ilmiö niveltyy elintasoproblematiikkaan, mm. tuloeroihin: moni tematiikan kannalta keskeisistä taloista – huviloista, uusvilloista – on syntynyt Keski-Uudellamaalla paikalliselta pohjalta.

Provosoituminen. Yksi tulomuuttoon liittyvä oivallus on, että muuttajat ovat usein pääkaupunkiseudun menestyjiä. Heitä ajaa haave omasta talosta, jota toteutettaessa vaurautta saatetaan manifestoida estoitta. Näkyvät taloprojektit muuttavat koettua sosiaalista tasapainoa ja rikkovat perinteisiä käsityksiä sopivuudesta. Ilmiö on tuntuvampi maaseudulla. Sen toinen puoli ovat isot yksittäistalot - stereotyyppisesti ns. Kastellitalot. Suurellisimmillaan talot - ”ökytalot” - herättävät palatsimielikuvan. Toinen puoli ovat uudenkarheat ja kalliinoloiset asuinalueet, kuten entiset asuntomessualueet. Ne herättävät mielikuvia etuoikeutetusta ja eristäytyvästä luokasta. Alueille annetut liikanimet kuten Kermakukkula tai Beverly Hills kertovat ympäristön suhtautumisesta. Vaurautta henkivään uuteen asutuskerrostumaan projisoidaan negatiivisia mielikuvia, mutta toisaalta voidaan pohtia, että ihmisellä on oikeus tavoitella haaveitaan. Nurmijärvi-ilmiö on sysännyt paikallisuudet käymistilaan. Henkinen ilmasto hakee balanssia ja kipuilee kotisijoihin kytkeytyvien sosiaalisten oletusten tasolla.

Takamaa, lähiöistyminen. Eräs maisemaan ilmaantunut elementti ovat uudet pientaloalueet: esim. pelloille kaavoitetut talosaarekkeet tai vanhojen asutuskeskusten kylkiäiset. Toisinaan alueet hahmottuvat monotonisina pientalomattoina. Havainto herättää skenaarion muutoksesta pääkaupunkiseudun anonyymiksi takamaaksi, eräänlaiseksi amerikkalaistyyppiseksi nurmipiha-autotalli-pientalo- neighbourhoodiksi. Kehitys vaikuttaa ilmeisimmältä Nurmijärvellä ja keskisessä Tuusulassa. Osa isommista taajamista sen sijaan oireilee muutosta asumalähiöiksi. Historiallinen syvyysvaikutelma sekä tilanteesta riippuen pikantti tai robusti omaleimaisuus ohenee uusien asuinkerrostalojen vallatessa alaa: paikallisväri korvautuu keskiverrolla yleisyydellä ja jättää ihmiset hieman ekyksiin. Omaelämäkerrallisten kiintopisteiden häviämistä surraan mm. Järvenpäässä, Hyrylässä, Klaukkalassa ja Keravalla. Ajassamme tapahtuva taajamien mestarointi tuo mieleen jopa 1960- ja 70-lukujen radikaalin progressiivisuuden. Jälki on kliinistä ja virtaviivaista.

Nuoret. Nuoret ovat vahvasti läsnä Keski-Uudenmaan katukuvassa ja liikenteessä. Rajusti kasvaneissa Klaukkalassa ja Hyrylässä poreilee todellinen nuorisoaalto. Siihen liittyy elämänjanoa, turhautumista ja ryhmääntymistä. Porukoissa on imua, tyttöjä ja poikia näkyy kulmilla paljon. Underground-kulttuuriin viittaavat huomiot voivat olla seurausta nuorten kannalta alikehittyneestä ympäristöstä sekä tarpeesta etsiä oma tila. Siihen liittyy kaveeraaminen katvepaikoissa, luova itsensä toteuttaminen esim. hiphop-kulttuurin puitteissa, salaperäiset mopomiinit jne. Millainen identiteetti ryhmälle tai sen pudokkaille Nurmijärvi-ilmion jälkimainingeissa kehittyi? Yhden vastauksen saa klaukkalalaisen räp-ryhmä Vaiheilutaiteen sanoituksista. Niissä pohditaan päämäärättömyyttä, näköalattomuutta ja statuksettomuutta. Järvenpäässä nuorisotyöntekijä puolestaan totesi, että he tunnistavat syrjäytymisen riskitekijäksi useat muutot ja siitä johtuvan irrallisuuden. Identiteetti voi jäädä häilyväksi tai se voidaan luoda ikään kuin tyhjästä. Klaukkalan uusi lempinimi, Klöövi, voi kertoa katkeamasta paikallisesta perinteestä ja nuorison nyt elämästä väkevän kokemisen vaiheesta.

Nurmijärvi-ilmiö ja tulomuutto kytkeytyvät elimellisesti kysymyksiin juurista ja juurettomuudesta. Muuttajat ja erityisesti heidän jälkipolvensa voivat jäädä irralliseksi - tyhjiöön -, mikä ei ennusta hyvää. Paikallisidentiteetin muodostumisen perusedellytys on, että maailma jäsentyy ja että se sisältää tunnistettavia elementtejä, joihin sosiaalisen ja henkilökohtaisen kokemisen muistot voivat kiinnittyä. Negatiivisille varauksille alttiin arvotyhjiön sijaan paikka voi myös tarjota rakentavia sisältöjä: todelliseen maailmaan ankkuroituvan identiteettilähteen mistä ammentaa. Mikäli kaikki on uutta, samaa ja yleistä identifioitumispohja on heikko ja teoreettisutopistinen. Terävämmin profiloituva Keski-Uusimaa sekä paikallisuuden tiedostaminen voimavaraksi edesauttaisi kestävästä identiteettijalansijan muodostumista.

Sosiaalinen osallistuminen

*"Minusta olemme etenemässä individualistisen ajan yli - ollaan heräämässä siihen, että yhdessä toimiminen on sittenkin mukavampaa, palkitsevampaa."
(nainen, järvepääläinen)*

Yksi tutkimuksen kantavista teemoista oli sosiaalinen osallistuminen liikkeiden ja yhdistysten piirissä sekä sosiaalisessa mediassa. Tutkimus myös tuotti havaintoja yhteisten asioiden hoidosta kuntapolitiikassa. Eritasoinen sosiaalinen osallistuminen – julkinen keskustelu, yhdistystoiminta, yhteiskunnallinen toiminta – tulee paikallisidentiteetin kenttään monesta kulmasta. Olennaista on se, että osallistuminen avaa ovet paikallisyhteisöön sekä se, että se hakee motivaationsa paikkaan ja lähiyhteisöön liittyvästä kiinnostuksesta ja missiosta.

Yhdistykset, liikkeet. Nykydokumentoinnin perspektiivistä näköpiiriin nousee perinteisiä rekisteröityjä yhdistyksiä sekä uudenpolven liikkeitä, jotka nojaavat asukasaktiivisuuteen. Osallisuutta ja toimintaa tähdentävät asukasliikkeet profiloituvat nykyilmioiksi. Ne korostavat lähiyhteisöä hyvän elämän ja vaikuttamisen perusyksikkönä. Happeningit luovat yhteisöllistä kokemuspohjaa ja ympäristöteot tekevät kotikulmat omiksi. Paikallisuus luodaan nyt ja tässä. Asukasliikkeen merkkipaaluja ovat Pro Tuusulanjärvi 1997 sekä nykyisin etenkin Hyvä Kasvaa Järvenpäässä liike 2010-. Traditionaalisesta yhdistystoiminnasta voi poimia esiin Ohkolan nuorisoseuran Mäntsälästä. Se on voimapesä, joka organisoii sirkusharrastusta, kylälehteä ja teatteritoimintaa. Tukikohtana jatkaa Seuratalo 1912. Nostoina myös Uudenmaan suurin partiolippukunta Rajamäellä sekä Tahkon urheiluyhteisö Hyvinkäällä. Kotiseutuaatteen ja paikallisidentiteettiin leikkauspisteessä toimivat mm. Tuusula-seura ja Mäntsälä-seura; ne vaalivat paikallishistoriallista identiteettiä.

Sosiaalinen media. Tutkimuksen kohteena olivat monenväliseen viestintään pohjaavat paikalliset foorumit. Ne voi mieltää virtuaalisiksi kylänraiteiksi tai kaupunkitoreiksi. Keski-Uudenmaan pieniin yhteisöihin – kyliin, uudistaloyhdyskuntiin jne. – on toisinaan organisoitu facebook-ryhmiä. Kun ihmiset enää harvoin työskentelevät kylissä ja kylien kohtaamispaikat kuten kaupat vähenevät, sosiaalinen media on olennainen kyläläisyyttä ylläpitävä paikka. Isojen virtuaaliyhteisöjen olemassaolo korreloi yleisen yhteenkuuluvuuden kanssa. Vireitä ryhmiä löytyy Keravalta, Mäntsälästä ja Hyvinkäältä. We Love Kerava -ryhmässä punoutuu vuolas, nopeasti ohi virtaava Kerava-kudelman; Eilinen Hyvinkää -saitilla historia herää eloon kollektiivisessa muistelussa. Mäntsälässä reaali- ja virtuaalimaailmat sulautuvat yhdeksi ja samaksi todellisuudeksi. – Tällaista voi tapahtua vain Mäntsälässä! postataan, ja kohta liikkeellä ovat virkamiehet ja paikallislehti. Some tehostaa ja kutsuu mukaan paikallisuuteen; pienillä asuinalueilla se voi olla yhteisöllisen olemassaolon elinehto.

Kuntapolitiikka. Tutkimus tuotti paljon havaintoja osallistumisesta kunnallispolitiikkaan; vaikuttaminen tulee lähelle ihmisiä ja on aidosti olemassa oleva vaihtoehto. Osa piti kanavaa mielekkäänä, osa ei. Mielenkiintoinen vivahde on, että lähidemokratia ei välttämättä toimi. Omistus ja valta saattaa olla siinä määrin keskittynyttä, että yksityisluontoiset intressit ajavat yhteisen edun edelle. Kuntaliitokset – murtautuminen laajempaan yhteyteen – voisi johtaa parempaan kansanvaltaan. Erityisen ongelmalliseksi nähtiin Nurmijärven ja Tuusulan tilanne. Pohdittiin, että kuntapolitiikkaan ei pidä koskea pitkällä tikullakaan. Puheltiin ahdistuneena poismuutosta. Kansanliikkeiden nousun voi nähdä tätä taustaa vasten. Ihmiset hakevat vaihtoehtoja perinteisen puoluelaitoksen ulkopuolelta. Tuusulan Puolesta kansanliike on vastikään, 2012, noussut Tuusulan valtuuston toiseksi suurimmaksi ryhmäksi. Ajan ilmiöitä hakevan nykydokumentoinnin näkökulmasta kehityskulku on merkittävä.

Sosiaalisessa osallistumisessa näkyy mielenkiintoisia trendejä. Sosiaalinen media esim. kokoaa ihmisiä yhteen siellä, missä tutkimus muutenkin viittaa me-henkeen ja koheesioon. Traditionaaliset yhdistystoiminnan muodot ja historialliset sisällöt ovat ajankohtaisia historiallisesti linjakaissa lokaliteeteissa; kansanliikkeet ja toiminnallisuus omassa ajassamme voimakkaasti prosessoituneissa yhdyskunnissa. Kuntapolitiikka kriisiytyy paikoissa, jossa historialliset linjat taivuttavat ja sisäinen kenttä on hajanainen. Kriisi voi johtaa aktivoitumiseen ja eheytymiseen. Eräs merkillepantava seikka on, että sosiaalinen media ei kerää keskiuusmaalaisuuden äärelle: nettipaikallisuus - solidaarisuus ja reviiirit - on selkeän paikka- ja kuntakohtaista.

Kuntaliitokset

*"Noh, jos Kerava ja Järvenpää yhdistyis, nii siit tulis Kerjä. Asukkaat ois kerjäläisiä."
(mies, keravalainen)*

Tutkimuksen yksi lähtökohta on kuntakentän murros. Keski-Uudellamaalla tämä tarkoittaa erityisesti alueen suhdetta pääkaupunkiseudun yhdentymisvisioihin, metropolikaupunkiin ja metropolihallintoon sekä toisaalta Keski-Uudenmaan omassa piirissä ajankohtaisiin yhdentymiskuvioihin. Tutkimushankkeen taustalla olevat paikallismuseot näkivät, että tässä, mahdollisessa murrostilanteessa, on tärkeä kartoittaa nykyhetkeä ja ihmisten ajatuksia kotiseudustaan.

Yleisasenne. Kun kysyttiin suhtautumista kuntaliitoksiin, oli yleisin vastaus, että kyllähän kylämme tai kaupunkimme säilyy, vaikka kunta lakkaisikin olemasta. Erityisen vahvaa ajattelu oli kylillä, mikä kertoo kyläidentiteettien itsellisytydestä. Tilanne oli problemaattisempi hallintokeskuksissa – kuten kirkonkylillä – sekä asemansa heikkenemistä pelkävissä kaupungeissa. Toisaalta korostui, että nykyinen kuntajako on paikallaan. Sitä perusteltiin lähidemokratian eduilla ja säilymisellä taikka yksinkertaisesti vain sillä, että näin on pärjätty tähänkin saakka. Keskusteluissa sivuttiin mm. laskelmaa, jonka mukaan 50 000 asukkaan yksiköissä hallinto on vielä ihmisläheistä ja olosuhteiden ymmärrys hyvä, mutta että sen jälkeen byrokratia ja etäisyys lisääntyvät. Kannat vaihtelivat henkilöittäin sekä tarkastelukulmasta riippuen myös keskustelun sisällä: itsenäinen kunta nähtiin puolustamisen arvoisena, mutta ahtaat ja sirpaloittavat rajat myös ärsyttivät.

Liitokset. Ihmiset saattoivat todeta, että jos kuntaliitos tulee, niin mikäs siinä sitten, sopeudutaan. Visioita laidasta laitaan väläyteltiin, mutta mielipiteenmuodostus oli hajanaista. Ääripäät olivat, Uusimaa yhdeksi kunnaksi – kaikki edelleen omina ja itsenäisinä. Yhden suuntaa-antavan havainnon saattoi silti tehdä: enemmistö haki vaihtoehtoa Keski-Uudenmaan puitteissa. Eniten pohdintaa herätti Tuusulan, Järvenpään ja Keravan historiaan pohjaava liitos. Myös Hyvinkään ja Nurmijärven liitos mainittiin. Ihmiset myös tunsivat Kuuma- ja Kasi-kunta selvitykset. Hallinnosta ja mediasta lähtöisin oleva spekulatiivisuus heijastuu sekaannuksena ja laimeana kansalaiskeskusteluna: spekulatiivisuuden pitkittyminen on vienyt asiaa mielenkiinnostomampaa suuntaan. Yksi johdonmukainen reaktio on kuntaliitoshuumori: Keravalla mietittiin, että Kerava ja Järvenpää voisivat yhdistyä. Nimeksi tulisi Kerjä, asukkaat olisivat kerjäläisiä.

Reflektoin kuntaliitoskysymystä tutkimuksen kuluessa paljon. Aluksi ajattelin, että kuntien olisi paras pysyä itsenäisinä. Jos Suomessa ylipäättään on tulevaisuudessa kuntia, pitäisi 40 000 asukkaan kuntien olla elinkelpoisia. Lopulta en kuitenkaan ole varma, jäin itsekin spekulatiiviseen tilaan. Nykytilanne synnyttää kokemuksen, että kuntapohja lepattaa auki; että konsepti on hajallaan ja että sitä mestaroidaan ylhäältä ja ulkopuolelta käsin. Kuntarajat on kyseenalaistettu ja uusi kokoava alueidentiteetti tuntuu epärealistiselta. Ehdottaako tutkimus mitään? Tutkimusrupeaman pohjalta katson, että kunnilla ja kuntaidentiteeteillä on

vissi arvo: ne ovat vakiintuneet puheisiin ja mielikuviin; luovat raameja ja profiloivat. Näköpiiriin nousi myös isompi, mentaalilla pohjalla rakentuva kotiseutukokemus, sekä siihen rinnastuva, kuntakentässä havaittava itseohjautuva kehitys.

Keski-Uudenmaan mahdollisuudesta

*"Mä oon kyllä ihan keskiuusmaalainen. Mä kasvoin ja kävin koulut Tuusulassa. Nyt mä asun Keravalla ja oon töissä Järvenpäässä. Et mä ajattelen, että mä oo keskiuusmaalainen".
(mies, keskiuusmaalainen)*

Tutkimuksessa hahmottui idea Keski-Uudestamaasta alueellisena kokonaisuutena ja tietynä mielletävänä yhtenäisyytenä. Oletus tuntui ennalta teoreettiselta ja keinotekoiselta, mutta arvio muuttui tutkimuksen kuluessa. Mietelmät, puheet ja huomiot Keski-Uudestamaasta kotikenttänä toistuivat ja toistuivat. Laadullisen tutkimuksen terminologiassa tätä kutsutaan aineiston kylläntymiseksi, mikä viittaa todellisen käsityksen löytymiseen. Kylä- ja kaupunki-identiteetteihin verrattuna Keski-Uusimaa ja keskiuusmaalaisuus on identiteettitasona piilevä ja sekundääri, mutta selkeästi olemassa ja tavoitettavissa. Usein kotikentän vetovoimaan viitataan kertomalla nuorten perheiden paluumuutoista. Paluu – jopa joukkopaluu – kotinurkille hahmottuu eräänlaiseksi keskiuusmaalaiseksi tarinatyyppiä, jolla on tärkeä tehtävä kotiseutupuheessa.

Rajat. Tutkimuksessa havaittiin rajapintoja sekä pääkaupunkiseutua että Hämettä vasten. Etenkin Etelä-Tuusulassa - mutta myös yleisemmin Tuusulassa - omaa identiteettiä peilattiin suhteessa Vantaaseen. Vantaa edustaa kaupunkiseutua ja Tuusula maaseutua. Haastatteluissa kuultiin myös arvio, että raja Vantaata vasten on kova. Identiteetin ja mielikuvien tasolla Vantaa ja Tuusula lukeutuvat eri maailmoiksi. Vantaa kuroutuu osaksi metropolia ja Tuusula osaksi Keski-Uuttamaata. Kaupunki vs. maaseutuasetelma nousi esille myös Nurmijärven Klaukkalassa. Selkeä indikaattori on Klaukkalan kylä-identiteetti. Klaukkala halutaan käsittää ja nimetä kyläksi, mikä asemoi sen osaksi maaseutua. Nuoriso on tosin osin verkostoitunut Vantaan puoleen. Pohjoisessa, Hyvinkäällä, me ja muut -asetelma rakentuu suhteessa Riihimäkeen ja Hämeeseen. Hyvinkää mielletään nimenomaan uusmaalaiseksi paikkakunnaksi. Mäntsälässä sivuttiin kolmatta identiteettirajaa: Mäntsälä ei lukeudu osaksi rannikkoseutua.

Orientoituminen. Harva tutkimukseen osallistunut henkilö mielsi itsensä keskiuusmaalaiseksi, mutta käsitys Keski-Uudestamaasta omaksi kuroutuvana toiminnallisena kenttänä ja elämänalustana tuli näkyväksi. Nurmijärveläiset, tuusulalaiset, mäntsäläläiset, keravalaiset, järvenpäläiset ja hyvinkäläiset suosivat valinnoissaan Keski-Uuttamaata. Tämä koskee esimerkiksi kaupassakäyntiä ja kulttuuripalveluita. Pääkaupunkiseutu on tärkeä asiointikohde, mutta oleellista on, että sitä myös tietoisesti vältetään. Tärkeäksi alueellisen suuntautumisen ääripisteeksi nousee kauppakeskus Jumbo Kehä III pinnassa; se on vielä ns. reviiireillä. Mitä tulee sisäalueeseen, tutkimus tarjosi silmiinpistävän paljon havaintoja muutoista, työskentelystä, harrastamisesta sekä esim. mopoilureiteistä Keski-Uudenmaan puitteissa. Nämä ovat merkkejä kotikentästä; kotikentän ja muun maailman välissä on tyyppillisesti pieni kynnyks. Keski-Uudenmaan eduiksi argumentoidaan pienimuotoisuus, ihmisläheisyys, turvallisuus, helppous sekä suuri joukko pieniä hellyttäviä huomioita.

Ydin. Vaikka Keski-Uudellemaalle voi löytää rajoja ja sen sisällä havaita sisäistä dynamiikkaa, eivät ihmiset laajassa katsannossa samaistu keskiuusmaalaisiksi. Tietyllä alueella keskiuusmaalaisuus on silti käypä määritelmä ja ihmiset avoimia kuntarajat ylittävälle paikallistunteelle. Keskiuusmaalaisuus on ajankohtainen identiteetti Tuusulan, Järvenpään ja Keravan kehityksessä - kulmakivinä kolmiyhteyttä profiloiva

paikallislehti Keski-Uusimaa, yhteinen historia osana Tuusulan pitäjää sekä maantieteellinen symboli Tuusulanjärvi. Alueelta voi löytää ihmisiä, jotka pitävät Keski-Uuttamaata nykyistä tilannetta parempana kokoonpanona ja määrittelevät itsensä ensisijassa keskiuusmaalaisiksi. Voimakkaimmin suuntautumista esiintyy Tuusulassa ja Järvenpäässä. Tietyssä, hieman nostalgisessa diskurssissa Kerava liittyy tähän kolmikkoon raggarin roolissa; myös Jäkessä tapahtuu, mutta Tuusula on lintukoto. Keski-Uudenmaan piirissä aikoinaan cruisailleet nuoret kerääntyvät nykyisin viralliseen munkinheittoon Tuusulanjärven ympäri joka kesäkuu. Happening on institutionalisoitunutta keskiuusmaalaista kulttuuria, joka vetää puoleensa väkeä kaikkialta alueelta.

Historian nykyvaiheessa Keski-Uusimaa lähenee alueellisena käsitteenä epävirallista maakuntaa. Profili on tulosta sen toiseudesta suhteessa metropoliin ja Hämeeseen ja on kuntaliitosliikehännän seurauksena käynyt yhä aktuaalimmaksi. Alue ei mielly identiteetin ykseydeksi vaan pikemmin yhteen löyhästi kuroutuvaksi mosaiikiksi. Keski-Uusimaa on hedelmällinen kokonaisuus paitsi yksittäisten kuntalaisten myös instituutioiden tasolla. Lähin esimerkki on tämä, Tuusulan, Nurmijärven, Mäntsälän, Hyvinkään, Keravan ja Järvenpään museotoimista lähtenyt tutkimus. Vastaavaa yhteistyötä versoo monilla yhteiskunnan tasoilla. Keski-Uusimaa on ikään kuin annettu maantieteelliskulttuurinen yhteys, joka on omiaan generoimaan kumppanuutta ja yhteistoimintaa. Yhteyden tiivistyminen vaikuttaa itseohjautuvalta prosessilta.

YHTEENVETO

Keski-Uudestamaasta voi puhua paikallisuuksien Suomena. Alue jäsentyy paikkoihin, joilla on oma luonne ja tarina. Paikallisuuksilla on historiallinen juuri – ne ovat autenttisia ja aitoja –, mutta seutukuntaan valuu ja sen sisällä kehittyä tiettyä anonymiteettiä. Historiallinen juuri välittyy identiteetteihin ja me-käsityksiin. Kokonaisuutena Keski-Uudellamaalla on selkeä identiteettiraja Vantaata, Espoota ja Helsinkiä vasten. Keski-Uusimaa on omaperäinen kahdesta syystä: se on tiheä ja vaihteleva paikallisuuksien mosaiikki, identiteetissä on maalaisuuden ideoita. Ruohonjuuritasolla – mikrotasolla – operoivassa tutkimuksessa Keski-Uusimaa ja pääkaupunkiseutu hahmottuivat naapurialueiksi. Hallinnon tasolla – makrotasolla –, eletään historiallista etsikkoaikaa. Paikallisidentiteetit sekä laajemmin kuroutuva seutukokemus ehdottavat ”maakuntien” naapuruutta.

METODI

Tutkimus skannaa ja läpivalaisee ihmisen ja paikan välisiä siteitä Keski-Uudellamaalla 2014 tarkoitukseen räätälöidyn nykydokumentointikonseptin avulla. Museotermein kysymys on aktiivisesta kartunnasta ja jalkautumisesta kenttätyöhön; museon tutkimus-, tallennus- ja viestintätehtävästä tässä ajassa tulevaisuutta silmällä pitäen. Hankkeessa tutkimuskenttiä on kaksi: kasvokkaisen kohtaamisen reaali maailma sekä sosiaalisen median virtuaali maailma. Tutkimusikkuna avautui 1.6.2014 ja sulkeutui 31.12.2014. Tänä aikana nykydokumentointia viritti, toteutti ja raportoi aineistoksi kaksi tutkijaa. Luvussa esitellään metodin pääpiirteet; aineistokokoelma kuvataan tarkemmin seuraavassa.

Itsereflektio. Tutkijat aloittavat avaamalla oman suhteensa Keski-Uuteenmaahan ja paikallisuuteen. Miten tutkijoiden oma elämä on sivunnut Keski-Uuttamaata ja millaisia mielikuvia he siihen liittävät? Kirjalliset reflektiot muodostivat tulkintaprosessin nollapisteen ja ne talletettiin aineistoksi. Toiseksi: Keskustelemalla läpi omat paikallisidentiteettinsä tutkijat aktivoivat tematiikan itsessään. Itsereflektio toimi tutkimuksellisen orientoitumisen lähtökohtana ja tarjosi välineitä haastateltavien kohtaamiseen.

NYKYDOKUMENTOINTI

Kenttätyö

Nykydokumentoinnissa yhdistellään havainnointia, haastattelumenetelmää sekä dokumentaarista taltiointia. Dokumentoinnin teknisten apuvälineiden ohella myös tutkija itse on tärkeä instrumentti. Hän rekisteröi itseensä vaikutelmia, keskusteluja ja huomioita. Työstää niitä. Olennaista on se, että tutkimuskokemus kirjataan raporteiksi ja muistioiksi. Tutkimuskohteisiin, kuntiin, fokuoitiin alla kuvatun yhdenmukaisen menetelmäpakin keinoin. Jokaisessa kunnassa tehtiin erilliset havainnointijaksot, noin kaksi päivää, minkä jälkeen siirryttiin noin kaksi viikkoa kestäviin syventäviin intensiivijaksoihin. Suunnittelu- ja jälkitöineen kuntakohtainen työskentelyaika oli noin kolme viikkoa.

Havainnointi. Tutkimuksessa sovellettiin sekä tarkkailevaa että osallistuvaa havainnointia. Tarkkaileva havainnointi toimii ulkopuolisen tutkijan - sivullisen - näkökulmana kohteeseen. Millaisina kunnat, kylät, kaupungit jne. ilmenevät ja miten kuva tarkentuu ja syvenee? Tutkijat tunnustelivat paikkakuntia kävellen, asioiden, viipyillen jne. Osallistuvampi tyyli tuli kysymykseen tapahtumaluontoisissa yhteyksissä, kuten kyläjuhilla ja urheilutapahtumissa; tutkija saattoi osallistua myös järjestäjätahon näkökulmasta. Havainnoinnin tulokset kirjattiin havainnointimuistioiksi kuva- ja ääniliitteineen.

Haastattelut. Nykydokumentoinnille ovat tyypillisiä havainnoinnin oheen limittyvät keskustelu- ja juttutuokioiden, *hängsamtal - hengailukeskustelu*. Karvanopat ja Kaukametsä hankkeessa keskustelut kirjattiin havainnointikertomuksiin tai tutkimuksellisen painoarvon noustessa haastattelumuistioiksi. Järeämpänä tutkimushaastattelumetodina sovellettiin *teemahaastattelua*. Teemahaastattelussa informantti kertoo sovitusta aiheesta omin sanoin ja omin esimerkein; tutkija ruokkii dialogia omalla panoksellaan. Hankkeessa aiheen käsittelyä kohdensi ja rajasi mindmap-tyyppinen keskustelukartta. Haastattelut taltioitiin äänitiedostoina ja tutkimustapahtumista kirjoitettiin muistio. Osaan haastatteluista liitettiin valokuvadokumentointia. Erikoistunein haastattelumenetelmä oli *kävelyhaastattelu*. Siinä informantti esitteli tutkijalle omat paikkansa ja reittinsä. Ne saattoivat olla tärkeitä muistinpaikkoja tai arjen kiinnekohtia. Tutkija toimi keskustelukumppanina ja tallentajana. Valokuva- ja tekstimuistuinpanot sekä mahdolliset kartat ja äänitteet työstettiin tutkimuskoosteeksi. Teema- ja kävelyhaastatteluja toteutettiin 6-7 kussakin kunnassa.

Dokumentoinnit. Jokaisessa kunnassa dokumentoitiin yksi iso tapahtuma, jossa ihmiset tavalla tai toisella tulivat yhteen oman paikkakuntansa puitteissa. Kysymykseen saattoi tulla myös kohdetta tai paikallisuutta kuvastava toistuva arjen ilmiö. Dokumentoinnit kattoivat koko tapahtuman ja saattoivat kestää koko päivän. Tilaisuudet tallennettiin ääni- ja video-otteina sekä stillkuvina; tutkijat myös havainnoivat, hakeutuivat keskusteluihin ja sovelsivat pienimuotoisia galluphaastatteluja. Keisseistä tehtiin kokoavat tutkimus- ja havainnointikertomukset aineistoliitteineen ja monesti niitä syvennettiin yhdellä henkilöhaastattelulla. Dokumentaarinen työskentelyote läpäisi myös muun tutkimustyön. Toisinaan haastattelujen ja havainnointien oheen limittyvä ympäristön ja toiminnan audiovisuaalinen taltiointi vei tutkimusasetelmaa dokumentointitapahtuman suuntaan; oheismateriaalit on tallennettu havainnointien ja haastattelujen yhteyteen

Gallup-haastattelut. Kuntaintensiivien aikana tehtiin myös gallup-tyyppisiä minihaastatteluja; lähtökohtaisesti yksi per kunta. Niillä tuettiin isompia tutkimuksellisia keissejä tai täsmennettiin kiinnostavaan erikoisteemaan. Kulloisessakin gallupissa oli 3-5 vakiokysymystä ja otokset käsittivät noin 5-10 vastaajaa. Gallup oli hyvä keino hakea kevyttä kosketuspintaa kenttään. Osallistumisen kynnyks on matala ja lyhyestä juttutuokiosta versoi myös laajempaa vapautunutta keskustelua. Gallupeista tehtiin tekstiraportit ja ne tallennettiin äänitiedostoina ja valokuvina.

Kenttätutkimusta voi luonnehtia konseptinomaiseksi. Se tarkoittaa sitä, että kuntakohtaiset aineistot ovat yhteismitallisia ja linjakkaita. Konsepti kiteytyi ja tekniikan hallinta kehittyi työtä tehdessä. Toinen avainkäsite on intensiteetti. Tutkimustiimi ikään kuin törmäytti itsensä kulloiseenkin kuntakenttään: temaattiset valinnat, valmistelut, toteutukset ja raportointi elivät hetkessä. Isot kuntakohteet olivat uskoa koetteleva haaste, mutta tutkimusrupeaman päätteeksi vieraus oli rauennut ja kohde hahmottunut ja ymmärrettävissä. Optimaalisessa tilanteessa jokaiseen kuntaan olisi ollut käytettävissä 1½-2 kk tehokasta työaika. Se olisi sallinut kehittelyn, aineiston tallentamisen sekä yhteenvedoanalyysit eheinä työrupeamina.

Tulo- ja tallennuskulmia

Kuntakohtaista menetelmäpakkaa - tutkimus- ja tallennuskuviota - täydennettiin erilaisista kulmista. Näistä tärkeimmät ovat netnografia, etnografinen kenttätö internetissä, sekä itse tuotetun dokumentaarisen materiaalin referenssiaineistoksi tallennettu paikallislehtiaineisto.

Netnografia. Työskentely verkossa jakautui kahteen osa-alueeseen: sen tutkimiseen, miten paikallisuus ilmenee ja miten sitä viljellään sosiaalisessa mediassa sekä toiseksi omaan verkkoviestintään. Mitä edelliseen tulee, tutkimusryhmä kartoitti tutkimusalueen yleistä paikallisuuteen pohjaavaa internetelämää ja syvensi ja fokusoivat mielenkiintoisten ilmiöiden kohdalla. Tärkeiksi koettiin monenväliseen vuorovaikutteiseen osallistumiseen perustuvat ryhmät, kuten paikalliset facebook-ryhmät. Lähemmin tarkasteltuja yhteisöjä havainnoitiin, tutkijan läsnäolo ilmaistiin ja tehtiin keskustelunavauksia. Netnografiakeissit raportoitiin aineistoksi ja näkymiä dokumentoitiin kuvakaappauksina. Muutamassa tapauksessa ylläpitäjä tai osallistuja kutsuttiin haastatteluun. Tutkimusryhmä itse tuotti nettiin facebook- ja blogisivut. Tavoitteena oli, että ne muodostuisivat tutkimukselliseksi kohtaamispaikaksi, mutta ne kääntyivät pikemminkin projektin mukana reaaliaikaisesti rakentuvaksi virtuaalinäyttelyksi. Oppi oli, että etnografinen kenttätö oli hedelmällisintä paikalliselta pohjalta omaehtoisesti virinneillä virtuaalisilla.

Paikallislehdet. Omin tutkimuksellisin keinoin hankitun aineiston taustaksi tilattiin ja tallennettiin tutkimusalueella ilmestyvät paikallislehdet ajanjaksolla kesäkuu - joulukuu 2014. Lehdet sitovat tutkimusaineiston aikaan, kronikat, ja yleisempään paikalliseen kontekstiin, referenssi. Materiaalin selailu

tutkimuksen kestäessä auttoi seuraamaan seutukunnan keskusteluaiheita ja tapahtumia; tutkimuksen nyt päätyttyä kenttätutkimuksessa kerättyä aineistoa voi tarkastella lehtien luomaa kokonaiskuvaa vasten. Mielenkiintoinen huomio on, että internetin myötä syntynyt virtuaalinen ja globaali yli paikallisuus on saanut ihmiset havahtumaan myös lähiyhteisöjen merkitykseen. Trendin tuloksena lokaali printtimedia elää mielenkiintoista vaihetta.

Tallennetut "objektit" ja kirjoituskilpailu. Itse tuotettua dokumentaarista aineistoa täydennettiin jokaisen kunnan kohdalla yhdellä ekstratallennuksella. Yksilölliset tallennukset liittyvät paikallisesti ajankohtaisiin ilmiöihin. Näitä olivat mm. räp-ryhmän levy, kylävideo, kotiseutuyhdistyksen ohjelmalehtinen, harrastajateatteritalenne jne. Tallenteet raportoitiin ja ne liitettiin sähköiseen aineistoon. Keski-Uudenmaan paikallislehdissä sekä sosiaalisessa mediassa lanseerattiin vapaamuotoinen kirjoituskutsu: "Oletko paikallinen? Mistä se tulee ja mitä se merkitsee sinulle vuonna 2014". Kutsu tuotti viisi vastausta.

Karvanopat ja Kaukametsä -hankkeen aineistokokoelma sekä tutkimusraportin ensimmäisessä käsittelyluvussa esitellyt tulkinnat pohjaavat kuvattuun menetelmään. Lähestymistapa oli rikas, mutta samalla tiivis ja yhtenäinen. Nykydokumentointi oli auki ajassa; tulkitsi ja taltioi sitä; tallensi siivun nykyisyyttä museolaitoksen muistiin ja vastaiseen käyttöön.

KOHDERYHMÄT JA ERIKOISTEEMAT

Yleiset tavoitteet - paikallisuus ja paikallisidentiteetit Keski-Uudellamaalla 2014 - läpäisivät kaiken tutkimuksen. Niitä on eritelty tutkimusraportin alussa luvussa Keskeiset käsitteet. Kenttätutkimuksen alla valmistuneessa tutkimussuunnitelmassa työn painopisteryhmäksi määriteltiin rivikuntalaiset eli paikalliset ihmiset. Tutkimuksen kuluessa profiili kuitenkin jonkin verran eli ja pieneksi erityisryhmäksi nousivat lopulta myös esim. kunnanvaltuutetut. Tutkimuksen erikoisteemoiksi suunnitelmassa olivat ehdolla mm. asukasliikkeet ja sosiaalinen media. Nämä kaksi pitivät, mutta tutkimuskentästä nousi myös muita teemoja.

Rivikuntalaiset. Nuoret: noin 15-22-vuotiaisiin nuoriin ja nuoriin aikuisiin liitetään käsite *herkän kokemuksen ikä*. Nuoruuden kokemukset ja tapahtumat määrittävät ihmistä läpi elämän. Ikävaiheessa muodostuu myös paikallisidentiteetin perusta - mistä olen kotoisin? Segmentti on tärkeä, kun mietitään ihmisen leimautumista paikkaan ja yhteisöön. Nuoret perheet: perhettä ja kotia perustettaessa elämänympäristöllä on suuri merkitys. Monet muualle muuttaneet keskiuusmaalaiset palaavat tässä vaiheessa entisiin kotipaikkakuntiinsa. Mikä puoltaa näin merkittävää valintaa? Vanhukset: useilla vanhuksilla on elämänikäinen side kotipaikkaan ja sen myötä vahva näkemys paikallisuudesta. Kohderyhmämäärittely on suuntaa-antava: painavaksi valintakriteeriksi sen rinnalle nousivat kuntakohtaiset teemat ja paikallisuuksien yleinen haltuunotto.

Sosiaaliset liikkeet. Paikallisuuden tarjoamassa viitekehyksessä tapahtuva omaehtoinen organisoituminen ja toimeliaisuus on merkittävä ilmiö. Virtuaalinen ulottuvuus - sosiaalinen media - on tuonut kanssakäymiseen uusia mahdollisuuksia, jotka tehostavat paikallisia vuorovaikutusverkostoja. Asukasaktiivisuuden perustuvista sosiaalisista liikkeistä tutkimus poimi lähempään tarkasteluun mm. Hyvä kasvaa Järvenpäässä asukasliikkeen sekä sen sisarliikkeen Keravalla. Sosiaaliset liikkeet eivät lopulta painottuneet vaan myös perinteisemmät yhdistystoiminnan muodot - kuten erilaiset kotiseutuyhdistykset - nousivat vahvasti niiden rinnalle. Paikallisuuden ilmenemistä internetissä ja sosiaalisessa mediassa tarkkailtiin ja dokumentoitiin läpi tutkimuksen. Kokoava tutkimuksellinen termi oli netnografia.

Erityisteemat. Tutkimussuunnitelmassa määritellyt erityisteemat olivat paikallisuus sosiaalisessa mediassa sekä paikallisen ulottuvuuden yhdistystoiminta ja sosiaaliset liikkeet. Myös muita teemoja hahmoteltiin, mutta niille ei löytynyt kantavaa todellisuusvastetta. Kenttätutkimuksen käynnistyessä sen sijaan muutama uusi teema vaati tilaa. Hieman eriyhteyksissä toistuen tutkimuksen läpäisivät kyläkoulukysymys sekä esim. tulomuuton eli Nurmijärvi-ilmiön teemat. Lisäksi jokaisessa kunnassa nousi esille erilaisia, niissä ajankohtaisia aiheita, kuten työmatkaliikenne tai esim. Etelä-Tuusulan pilkkomisuhka. Määräävä mielenkiinnon kohde oli kuitenkin jatkuvasti paikallisuus ja paikallisidentiteetit; erikoisteemat nousivat pääteemojen käsittelystä ja olivat niille alisteisia.

Työ pyrki reagoimaan herkästi tutkimuskentästä nouseviin virikkeisiin. Avoimuus ja joustavuus on ehto sille että ajassa ja paikassa ilmassa olevat tärkeät teemat pääsevät läpi ja tulevat tutkimuksen ulottuville omalla painollaan. Se että nykydokumentoinnin piiriin tulleet sisällöt varioivat, viittasi siihen, että paikat viestivät omaa erityislaatuaan eivätkä määrittäneet tutkimuksellisista lähtökohdista. Tutkimus myös pyrki jatkuvasti oppimaan ja suuntautumaan sisäisistä huomioista käsin. Jos jossakin kunnassa tuli näköpiiriin mahdollinen oivallus, sen testaamista jatkettiin myös seuraavassa. Ja jos tietty paikallisuuden muoto tuntui jäävän paitsioon, tilannetta tasapainotettiin jatkossa. Hankkeen tärkeimpiä punaisialankoja oli, että kaikki Keski-Uudellamaalla tavattavat paikallisuuden muodot tulivat kokonaisuuden puitteissa huomioiduksi.

ORGANISOINTI

Maaliskuussa 2014 Museovirasto myönsi Keravan, Nurmijärven, Mäntsälän, Hyvinkään, Järvenpään ja Tuusulan museoille 46 000 euroa innovatiivisten hankkeiden tukea. Näillä rahoilla palkattiin projektitiimi, FT Harri Nyman ja FM Outi Rissanen, jotka aloittivat työskentelyn kesäkuun alusta. Nykydokumentointi päättyi vuoden vaihteeseen tultaessa, minkä jälkeen aineisto organisoitiin kokoelmaksi ja työstettiin tutkimusraportti. Projektitiimi tukeutui Keravan museoon, mutta työskenteli intensiivijaksot kohdekunnissa.

Ohjausryhmä. Hankkeen ohjaus- ja seurantaryhmä muodostui Keravan, Tuusulan, Hyvinkään, Nurmijärven, Mäntsälän ja Järvenpään museotoimien edustajista. Tutkimustiimi raportoi tutkimuksen edistymisestä kokouksissa noin kerran kuussa, mutta konsultoi sen jäseniä runsaasti myös kenttätutkimuksen kestäessä. Keskusteluyhteys oli korvaamaton mm. siksi, että tutkijat eivät juuri tunteneet Keski-Uuttamaata ennalta. Dialogi avasi ja innovoi tutkimuksen mahdollisuuksia sekä palveli yleistä ja realistista olosuhteiden ymmärrystä. Ohjausryhmä antoi tutkimustiimille erittäin vapaat kädet, minkä vuoksi tutkimusta voi pitää riippumattomana selvityksenä.

Informanttien rekrytointi. Informanttien - ts. haastateltavien - löytäminen ja kontaktointi on laadullisen tutkimuksen isoimpia ponnistuksia. Tässä työssä avainasemassa olivat kuntakohtaiset alkuhavainnoinnit. Haastateltavia löytyi jalkautumalla ihmisten pariin tutkimuskentälle ja kun kuntakohtaiset tutkimuslinjat hahmottuivat myös erilaisten valmiiden kontaktiverkoston, kuten ohjausryhmän kontaktien avustuksella. Myös sosiaalinen media ja paikallislehdissä tiedottaminen tuki rekrytointia. Tutkimusryhmä kontaktoi näköpiiriin tulleita mahdollisia informanteja suoraan yhteydenotoin aktiivisella otteella. Yleinen huomio on, että informantit suhtautuivat haastattelupyyntöihin myönteisesti ja kokivat tutkimusaiheen tärkeäksi.

Ajankohtainen keskustelu. Eräs hankkeen tavoitteista oli, että nykydokumentoinnista ammennetaan aineksia ajankohtaiseen keskusteluun. Omien verkkoviestintäkanavien lisäksi näkökulmat olivat esillä YLE:n paikallisuutisissa televisiossa (1 kerta), YLE:n kanavilla radiossa suorassa studiokeskustelussa sekä haastatteluklippinä (2), Helsingin Sanomissa Etelä-Tuusula reportaasissa sekä mielipideosastolla (2), Keski-

Uusimaassa (2), Aamupostissa (2), Nurmijärvi Newsissä (2), Suomenmaassa (1), Kerava Newsissä (1), Mäntsälän Uutisissa (1) jne. Tutkijat myös alustivat hankkeen ja paikallisuuden aspekteista Nurmijärven kunnan johtoryhmälle, Museoviraston kehittämissyksikölle sekä edustivat museoiden valtakunnallisen nykydokumentointiseminaarin paneelikeskustelussa. Yleisöesitelmiä on 4.2.2015 mennessä ollut kolme ja useita sovittu tai vireillä.

Hanke pysyi kentän ja teeman laajuuteen nähden hyvin hallinnassa. Aikataulu oli tiukka ja työskentely erittäin intensiivistä. Vähempi aika tai suppeampi tutkimusrepertuaari ei olisi riittänyt pätevään lopputulokseen. Myös tutkimusraporttia työstettiin ahtaassa raossa. Nykydokumentointihankkeen optimaalinen kesto olisi tässä tapauksessa ollut noin yksi vuosi. Hankkeen ilmiselvä merkittävyys kuitenkin myös nyt motivoi sekä tutkijoita että museoryhmää antamaan työlle parhaan mahdollisen panoksen. Oivallettuja tärkeitä teemoja voidaan toivottavasti viedä eteenpäin jatkorahoituksen turvin. Mahdollinen jatkohanke avaa paikallisuuden merkitystä voimavarana sekä tukee juurtumista Keski-Uudellemaalle.

METODIN ARVIOINTIA

Nykydokumentoinnin kuluessa tutkimusryhmälle esitettiin kaksi kysymystä työn tieteellisistä lähtökohdista ja tiedon pätevydestä. Kysymykset saivat ajattelemaan. Humanistisen ja laadullisen lähestymistavan pohjalta syntyvä tieto ei ole varmaa tai objektiivista. Se on perehtymisen ja syventymisen myötä saavutettua inhimillistä ymmärrystä: avointa pohdittavaksi ja tarjolla henkiseksi pääomaksi. Kun tutkimus löytää tiensä oleellisiin ongelmatihentymiin tulkintojen yleinen painoarvo kasvaa.

Vastasin kysyjille lyhyellä mietelmällä: Yleensä inhimillistä todellisuutta ymmärtää parhaiten oman inhimillisen itsensä kautta. Aloitimme tekemällä itsereflektiot, jossa kartoitimme ennakkomielikuvamme. Seuraava askel oli altistua tutkimuskentälle: havainnoida ja kuulostella kohdetta. Kun ennakkomielikuvat ja kohteesta välittyvä todellisuus ovat ristiriidassa, näkemys työstyy. Tällä hetkellä olemme syventävässä vaiheessa. Kartoitamme informanttien ajatuksia ja kokemuksia paikallisuudesta ja käymme keskusteluja siitä, mikä on olennaista ja merkityksellistä. Tutkimushan on aina dialogia: tutkija esittää kohteelleen kysymyksiä ja kohde vastaa omalla todellisuudellaan. Kaikkeen tutkimukseen - niin luonnontieteelliseen kuin humanistiseenkin - jää aina välttämättä kysyjästä lähtöisin olevia aineksia. Pätevän tieteellisen keskustelun jäljiltä tulkinta on silti huomattavasti lähempänä "aitoa ja alkuperäistä" tosioleavaa kuin subjektiivista mustatuntuu-tietoa. Yksi mahdollisuus on ajatella humanistista tutkimusta sosiokognitiivisena prosessina: se mikä on merkityksellistä ja todellista määrittyy neuvotteluissa ihmisten kesken. Tutkija kiteyttää pohdintaa tekstiksi, mitä lukija edelleen reflektoi oman kokemuksensa valossa.

Työtä tehdessä vakuutuin siitä, että Karvanopat ja Kaukametsä - elämää Kehä kolmosen tällä puolen on tärkeä tutkimus. Se tarkastelee paikallisuuteen liittyviä tunnearvoja ja informanttien elämäkokemusta. Niitä ei voida ilmaista mitattuina faktoina, mutta fakta on, että ne ovat tärkeitä ja perustavanlaatuisia. Humanistisen tutkimuksen tehtävä on tarkastella inhimillistä maailmaa ja antaa panoksensa arvokeskusteluihin. Onko sivistyksemme hyvällä tiellä, ehdimmeko oikeastaan miettiä sitä?

KOKOELMA

Aineistokokonaisuus

Nykydokumentointihankkeessa *Karvanopat ja Kaukametsä - elämää Kehä kolmosen täällä puolen* syntyi laaja aineisto, joka organisoitiin jälkityövaiheessa museokokoelmaksi. Kokoelma on läpileikkaus paikallisuudesta ja paikallisidentiteeteistä Keski-Uudellamaalla 2014. Museon arkistoyksikkönä se on osa yhteisön ja yhteiskunnan muistia. Se säilyy tuleville polville ja mahdollistaa itsetutkiskelun ja aikapeilailun. Tutkimusraportissa kokoelma esitellään tunnuslukuina ja suppeina aihelistauksina.

Karvanopat ja Kaukametsä - Keski-Uusimaa 2014

Kuntakohtainen nykydokumentointi

dokumentoinnit: 7
haastattelut: 40
havainnoinnit: 22
netnografiat: 3
gallupit: 6
tallennukset: 7

Laajempi Keski-Uusimaa konteksti

paikallislehdet kesäkuu - joulukuu 2014:

Keski-Uusimaa, Tuusulanjärven viikkouutiset, Mäntsälän uutiset, Nurmijärven uutiset, Hyvinkään uutiset, Aamuposti, Nurmijärvi-lehti, Tuusula-lehti, Kerava-lehti, Järvenpää-lehti, Järvenpää news, Kerava news, Nurmijärvi Tänään, Uusimaa

Oletko paikallinen? -kirjoitukset: 5

tutkijoiden itsereflektiot: 2

Verkkoaineistot

Karvanopat ja Kaukametsä facebook

<https://www.facebook.com/karvanopatjakaukametsa>

Karvanopat ja Kaukametsä blogi

<http://www.karvanopatjakaukametsa.blogspot.fi>

Kuntakohtainen nykydokumentointi käsittää kaikkiaan 85 aineistoksi raportoitua tutkimustekoa. Jokaista tutkimustekoa kohtaan on kirjallinen seloste sekä aineistoliitteet. Kuntakohtainen nykydokumentointi on tallennettu kokoavaan aineistonhallinta-alustaan sähköisessä muodossa. Samaan kokonaisuuteen on tallennettu myös tutkijoiden itsereflektiot sekä osa Oletko paikallinen? -kirjoituksista. Lehtiaineisto on arkistoitu fyysisessä muodossa.

Aineisto kunnittain

Hyvinkää

dokumentoinnit: 1

(Hyvinkään Tahkon Superpesisottelu 14.8.)

haastattelut: 7

(aiheita mm. Hyvinkää ja hyvinkääläisyys, Hyvinkää kotipaikkana, nuorison Hyvinkää, nuorison identiteetit, Nopon kylä ja kyläkoulu, kyläläisyys, Hyvinkään Tahko, paluu Hyvinkäälle, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, Hyvinkää-identiteetti, yhdistävät asiat)

havainnoinnit: 3

(yleishavainnointi & havainnoinnit Nopon kylällä ja Kauppakeskus Willassa)

netnografiat: 1

(Eilinen Hyvinkää facebook-ryhmä)

gallupit: 2

(haastattelut pesäpallo-ottelussa, haastattelut kaupunkikierröksellä)

ekstratallennukset: 1

(Nopon kylävideo ja kyläkouluaineistoja)

Raportoidut tutkimusteot yht. 15

Järvenpää

dokumentoinnit: 1

(työmatkoilla junassa kokoontuva neulepiiri, työmatkat 17.9.2014)

haastattelut: 7

(aiheina mm. Järvenpää ja järvenpääläisyys, kehitysvammaisen Järvenpää, maahanmuuttajan Järvenpää, Hyvä kasvaa Järvenpäässä asukasliike, Järvenpää muistojen paikkana, kortteliralli, muuttuva Järvenpää, Järvenpää-identiteetti, maahanmuuttajayhteistyö, Sibelius)

havainnoinnit: 4

(yleishavainnoinnit & havainnoinnit Kyrölä-päivillä ja Kävelykatu Jannella)

ekstratallenteet: 1

(taidemuseon Yleisön suosikit -näyttelyn yleisöäänestysaineisto)

Raportoidut tutkimusteot yht. 13

Kerava

dokumentoinnit: 2

(Nuorten asunnottomien yö -tapahtuma 17.10.2014 sekä Hyvä kasvaa Keravalla -asukasliikkeen vaatekeruu 9.10. ja jakelu 17.10.2014)

haastattelut: 6

(aiheina mm. Kerava ja keravalaisuus, We Love Kerava facebook-ryhmä, Kerava-tuotteet, Kerava-identiteetti, sosiaalisen statuksen identiteetti, nuoren Kerava, asunnottomuus, rata ja juna-asema, kunnallispolitiikka, ilmapiiri, Keravan maine, Kerava-innostus, muuttajan näkökulma)

havainnoinnit: 3

(yleishavainnoinnit & työmatkahavainnointi junassa)

netnografiat: 1

(We Love Kerava facebook-ryhmä)

gallupit: 1

(haastattelut Nuorten asunnottomien yö -tapahtumassa)

ekstratallennukset: 1

(YLE Elävä arkisto: Wunderbaumintuoksuiset karvanoppakiiturit korttelirallissa Keravalla / uutisreportaasi vuodelta 1996.)

Raportoidut tutkimusteot yht. 14

Mäntsälä

dokumentoinnit: 1

(Kunnanvaltuuston kokous 27.10.2014 sekä kokouksen avaus vanhalla pitäjätuvalla)

haastattelut: 6

(aiheina mm. Mäntsälä ja mäntsäläläisyys, kylät Sälinkää ja Ohkola, yrittäjäyys, amerikanraudat, asusteliike ja muotihappeningit, kunnallispolitiikka ja valtuustotyö, kylätoiminta, uudistaloyhdyskunnat, kirkonkylä, maatilamatkailu, Mäntsälä-identiteetti, harrastus- ja kulttuurikenttä)

havainnoinnit: 4

(yleishavainnoinnit & Ohkolan kylä ja Seuratalo -havainnointi & kirkonkylän yritysmaishavainnointi)

netnografiat: 1

(Mäntsälän verkkoympäristö: yleishavainnointi & kuusi keissiä)

gallupit: 1

(ihmisiä työnsä äärellä Mäntsälän kunnantalossa)

ekstratallennukset: 1

(Mäntsälä-päivän 2014 historialliset teatterikuvaelmat)

Raportoidut tutkimusteot yht. 14

Nurmijärvi

dokumentoinnit: 1

(Rajamäen kyläjuhlat 30.8.2014)

haastattelut: 7

(aiheina mm. Klaukkala, nuoret Klaukkalassa, Klaukkalan muutos, Rajamäki ja rajamäkeläisyys, nurmijärveläisyys, kodinpiiri nurmijärvellä, konservatiivisuus, suhde kuntaan, jännitteet, teatteriharrastus ja kulttuuri Nurmijärvellä, lähiympäristön muutos, valtuustotyö, tulomuuttajan nurmijärvisuhde, Aleksis Kivi)

havainnoinnit: 4

(yleishavainnoinnit & havainnointi Vaskonmäellä Klaukkalassa sekä Klaukkalan kiintopisteet -havainnointi)

gallupit: 1

(haastattelut Rajamäen kyläjuhlilla)

ekstratallennukset: 2

(Klaukkalalaisen räp-ryhmä Vaiheilutaiteen levy, video-otteita kunnanvaltuuston kokouksesta 18.12.2013)

Raportoidut tutkimusteot yht. 15

Tuusula

dokumentoinnit: 1

(päivä Tuomalan kyläkoulussa 30.11.2014)

haastattelut: 7

(aiheita mm. Tuusulalaisuus, maalais-identiteetti, Skavaböle ja paikallisidentiteetti, ravintola Päämaja, Etelä-Tuusula, Kellokoski, hevosilat, kunnallispolitiikka, Tuusulan Puolesta ry, työpaikka kyläkoulussa, kyläläisyys, kansaliikkeet, keskiuusmaalaisuus, kyläkoulut, Hyrylä)

havainnoinnit: 4

(yleishavainnoinnit & kellokoski-havainnointi ja kirjastoautohavainnointi)

gallupit: 1

(nuorisohaastattelut Hyrylän kirjastossa, linja-autoasemalla ja Burger Kingissä)

ekstratallennukset: 1

(Tuusulan Puolesta ry:n juhlaesite)

Raportoidut tutkimusteot yht. 14

HUOM! Jokaisesta tutkimusteosta tai tallenteesta on kirjallinen emoseloste. Dokumentaariset tallenteet - aineistolitteet - ovat valokuvia, äänitallenteita, video-otteita, havainnointipäiväkirjoja, tutkimusmuistioita ja muita sähköisiä dokumentteja.

HUOM! Osa tutkimushaastatteluista oli pari tai ryhmähaastatteluja. Havainnointikertomuksiin on kirjattu useita painoarvoltaan tärkeitä keskustelutuokioita.

Eettisiä näkökohtia

Kiitos kaikille tutkimukseen osallistuneille! Tutkimusaihe on tärkeä ja kertynyt aineisto positiivisesti latautunut. Tutkimuksen eteen antamanne panos on hyvä ja arvokas: se edistää inhimillisen paikkakokemuksen ymmärrystä. Aineisto tallennetaan Keski-Uudenmaan museoihin. Museot tutkivat ja tuovat aineistoa esille oman toimintansa kautta. Myös yleinen tutkimuskäyttö on tervetullutta. Mahdolliset muut käyttötoiveet arvioidaan tilannekohtaisesti.

Hyvä toimintatapa. Osallistujan - informantin - ymmärrys tutkimuksesta on varmistettu tutkimustapahtuman yhteydessä. Tutkittavia on lähestytty avoimesti ja tutkimukseen on edetty heidän suostumuksellaan. Aineiston keränneet tutkijat ja sen tallentavat museot sitoutuvat museoalan yleisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin ja noudattavat muistitietoon liittyvää hyvää toimintatapaa. Aineistoa ei käytetä vahingoittavassa tai loukkaavassa tarkoituksessa. Informanttien yksilö- ja henkilösuoja huomioidaan vastuullisesti. Tarvittaessa aineiston osia anonymisoidaan siten, ettei haastateltavan henkilöllisyyttä ja tai kotipaikkaa ole mahdollista tunnistaa. Vastuu lähtee aineiston tallentajasta ja ulottuu aina myös sen käyttäjään. Aineiston käytön ja tallentamisen tarkoitukset ovat hyvät ja rakentavat.

Epilogi

Itse olen kotoisin Helsingin Maunulasta. Vanhempani muuttivat sinne 70-luvun alussa, kun olin pieni. Heille Maunula ei varmaankaan ollut mitenkään erityinen, mutta minä ja koulukaverini kehitimme voimakkaan Maunula-identiteetin. Kehitimme sen aika tyhjästä: samaistuimme Maunulan maineeseen huume- ja jengiongelmälähiönä. Itseymmärrys - olen maunulan poika - on kulkenut mukana läpi elämän. Tutkimusrupeama Klaukkalassa toi mieleeni nuoruuteni kulmat ja elämänmenon; Hyvinkäällä mietin, että täällä minusta olisi varmasti kasvanut toisenlainen.

Kun sain työpaikan paikallisidentiteettien tutkijana Keski-Uudellamaalla, ihmettelin, miksi tunnen alueen niin huonosti. Päätelimme työparini kanssa, että Keski-Uusimaa jää pääkaupunkiseudun näkökulmasta katveeseen. Lapsuudessa ja nuoruudessa tästä vain sujahdettiin ohi menen tullen matkalla muualle Suomeen. Paikat tuntuivat nyt suorastaan ennenkokemattomilta. Tuusulassa muistin häivähtäen että perheeni oli kai joskus pistäytynyt ilmatorjuntamuseossa. Toinen miellelyhtymä: se kun amerikanraudat lipuvat kehyskunnista Helsinkiin cruisailu-viikonloppuina.

Myöhemmin, 1990-luvulla, vanhempani hankkivat kesämökin Nurmijärveltä. Ilman mökin rauhaa väitöskirjani tuskin olisi valmistunut. Kesämökki on ollut vetäytymispaikkani ja tarjonnut pääsyn metsäluontoon. Mökillä olen saanut etäisyyttä oravanpyöriin ja kaupungin keinomaailmaan. Myös tutkimuksessa olen toisinaan havahtunut siihen, että olen syvällä toisenlaisessa kokemusmaailmassa: haihtuva usva Tuusulanjärvellä, hiljainen kylätienoo Mäntsälässä, kirkkaaseen rantaveteen Kiljavalla. Olen sitä mieltä, että kaupunki ei hengitä ilman maaseutua - retriittiä -; ulottuvuudet tarvitsevat toisiaan ja elähdyttävät toisiaan.

Työn alusta lähtien olen nähnyt Keski-Uudenmaan eräänlaisena mosaiikkina. Vastaan tulee paljon erilaisia paikkoja ja kuntavaakunoita - se on omalaatuista, ja kun pysähtyy tutkimaan, huomaa, että paikatkin ovat omintakeisia. Leikimme ajatuksella, että tästä saisi hyvän mobiilipelin. Mäntsäläläiset olisivat tuollaisia ja hyvinkääläiset tällaisia; helsinkiläiset karauttelevat sinne tänne ja saavat aikaan reaktioita. Paikallisidentiteetit ovat tosia ja tärkeitä inhimillisen maailman rakennusaineita, mutta niissä pelataan aina myös me-ja-muut-vertailuilla, mielikuvilla ja stereotyyppioilla. Pelin nimi muuten olisi Keski-Maa.

Nurmijärvellä helmikuussa 2015, tutkimuksen päättyessä
Harri Nyman